Беларус

ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ

ЦАНА — PRICE ¢ 50

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 109, JAMAICA, N. Y. 11431. Tel.: (212) 380-2036

Год XXIII, № 200 Нью Ёрк December — Сьнежань — 1973 New York Vol. XXIII, № 200

УСІМ НАШЫМ СУПРАЦОЎНІКАМ, ДАБРАДЗЕЯМ, ЧЫТАЧОМ І ПРЫХІЛЬНІКАМ, А ТАКСАМА ЎСЯМУ БЕЛАРУСКАМУ ГРАМАДЗТВУ

ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАЎ

І ШЧАСЬЛІВАГА НОВАГА 1974 ГОДУ

АД ШЧЫРАГА СЭРЦА ЖАДАЕ

Рэдакцыйная Калегія „БЕЛАРУСА"

КАНФЭРЭНЦЫЯ Ў СПРАВЕ ШМАТКУЛЬТУРНАСЬЦІ КАНАДЫ

„На шляху да шматкультурнага грамадзтва" — гэткі быў дэвіз першае ў гісторыі Канады, ды хіба й усяго сьвету, канфэрэнцыі, якая абмяркоўвала пытаньне: як будаваць грамадзтва, у якім расьлі-б і красавалі адна побач другое розныя этнакультуры, кажная з сваёй апрычонай прыналежнасьцяй („айдэнтыты"), ды ўсе яны разам тварылі-б шырэйшую, агульную прыналежнасьць, у якой кажная група магла-б адчуваць роўнае зацікаўленьне.

Першую Канфэрэнцыю ў справе Шматкультурнасьці, якая адбылася 14, 15 і 16 кастрычніка 1973 у Атаве, арганізаваў Дэпартмэнт оф Сэкрэтэры оф Стэйт, Аддзел Грамадзянства ў супрацоўніцтве з Канадыйскай Кансультатыўнай Радай для справаў Шматкультурнасьці.

У спалучэньні, ды часткай гэтай канфэрэнцыі, быў і першы зьезд усяе Канадыйскае Кансультатыўнае Рады для Шматкультурнасьці. Ад часу пакліканьня гэтае Рады Міністрам Стану для справаў Шматкультурнасьці Д-рам Станлеем Гайдашам, у травені гэтага году адбываліся толькі рэгіянальныя (пяць раёнаў) паседжаньні Рады. У найбольшым Антарыйскім раёне адбылося іх аж тры: у чырвені, жніўні й верасьні. Цяпер поўная Кансультатыўная Рада мела паседжаньне перад Канфэрэнцыяй 13 кастрычніка й пасьля яе 16 кастрычніка.

У Першай Канадыйскай Канфэрэнцыі для справаў Шматкультурнасьці ўзялі ўдзел усе (102) сябры Кансультатыўнай Рады ды каля 150-ці прадстаўнікоў розных этнічных групаў. Гэтыя прадстаўнікі адзначаліся з аднаго боку актыўным удзелам у дзяржаўным ці грамадзкім жыцьці сваіх груп, ды перадусім зацікаўленьнем і ведамі з розных галін культуры й права. Удзельнікі канфэрэнцыі былі з розных частак Канады, ад узьбярэжжа да ўзьбярэжжа, розных расаў, культур і веравызнаньняў, розных прафэсіяў і рознага веку. Ад Беларусаў на Канфэрэнцыі было двух прадстаўнікоў: Др. Раіса Жук-Грышкевіч, сябра Канадыйскай Кансультатыўнай Рады для Шматкультурнасьці й Маг. Алесь Грыцук.

Нарады адкрыў Старшыня Канфэрэнцыі Сэнатар Карль Гольдэнбэрг. Ён перадаў прывітаньні ад Прэм'ера Канады Піера Трудо, які ў той час быў у Кітаі. І ня была-б гэтая Канфэрэнцыя ў свой час адложаная, Прэм'ер Трудо быў-бы на ёй прысутны. Прамаўляў Сэнатар Пол Юзык, ды наканец Міністар Стану для справаў Шматкультурнасьці Др. Ст. Гайдаш разьвіў тэму „На шляху шматкультурнага грамадзтва". Ён прыпомніў, што толькі два гады таму, 8 кастрычніка 1971, Прэм'ер Канады Піер Эліёт Трудо абвесьціў у Парлямэнце афіцыйную праграму Фэдэральнага Ураду аб увядзеньні ў жыцьцё палітыкі шматкультурнасьці ў рамках двумоўнасьці. Гэтае абвешчаньне Прэм'ера абазначала прызнаньне Фэдэральным Урадам выснаву IV Кнігі „Ройал Комішын", якая падкрэсьліла значэньне ўкладу ў жыцьцё й культуру Канады міліёнаў Канадыйцаў, якія не зьяўляюцца ані ангельскага, ані францускага паходжаньня. „Я веру, — казаў Міністар Гайдаш — што палітыка шматкультурнасьці, якая азначае нішто іншае, як прызнаньне права кажнаму Канадыйцу на затрыманьне свае культурнае спадчыны ды адкіненьне „мэлтынг пот" канцэпцыі, ёсьць гэтаксама істотнай для нашай нацыянальнай еднасьці, як і палітыка двумоўнасьці". Палітыка Шматкультурнасьці адносіцца ня толькі да этна-культурных меншасьцяў, але й да ўсіх Канадыйцаў. Яна адносіцца да тубыльцаў, да англя — і франка-моўных Канадыйцаў, а таксама й да міліёнаў Канадыйцаў іншага паходжаньня. Яна ёсьць не часовай, а сталай. Довадам гэтага факт, што за такі кароткі час, як два гады, яна ўжо зрабіла ўплыў на краіну, бо шмат якія правінцыі прынялі праграмы дзеля ўвядзеньня яе ў жыцьцё. За такі кароткі час ужо шмат зроблена. Стваранае адумысловае Міністэрства, у лістападзе 1972 г. Др. Станлей Гайдаш быў назначаны Міністрам Стану для справаў Шматкультурнасьці. 17 травеня, 1973, Міністар Гайдаш абвесьціў пашыраную да сямёх пунктаў праграму: 1. Прыналежнасьць. 2. Субсыдыі для Шматкультурнасьці. 3. Шматкультурныя Цэнтры. 4. Студыі Шматкультурнасьці. 5. Шматкультурныя „Комюнікэйшын" (прэса, радыё, тэлебачаньне). 6. Канадыйская Шматкультурная Канфэрэнцыя. 7. Дапаможнікі навучаньня трэйцяе мовы. Міністар абвесьціў гэтаксама павялічаньне бюджэту, патрэбнага для стварэньня адміністратыўнага апарату дзеля праводжаньня палітыкі шматкультурнасьці ў жыцьцё.

„Сярод гэтых дасягненьняў — гаварыў Міністар Др. Гайдаш — найважнейшым ёсьць стварэньне Канадыйскай Кансультатыўнай Рады, 102 сябры якое бяруць удзел у гэтай Канфэрэнцыі. Яны былі выбраныя на падставе іхніх здольнасьцяў і дасягненьняў. І дзеля іхняга высока-рэпрэзэнтатыўнага характару, Рада згуляе вялікую дарадчую ролю, як у фармуляваньня мною палітыкі („полісы"), так і ў інфармаваньні мяне аб асьпірацыях тых Канадыйцаў, якіх гэтая палітыка будзе ў першую чаргу датычыць". Ды Кансультатыўная Рада не адзіная крыніца кансультацыі. Гэтая Канфэрэнцыя й беспасярэднія кантакты Міністра з грамадзкімі арганізацыямі ды наагул грамадзтвам будуць служыць таксама гэтым мэтам.

Каб выканаць сваё дарадчае заданьне, удзельнікі Канфэрэнцыі падзяліліся на шэсьць дыскусыйных групаў, тэмы якіх былі наступныя: 1. Мастацтва ў шматкультурным грамадзтве. 2. Дачыненьні моладзі да шматкультуралізму. 3. Змаганьне зь няроўнасьцяй (і дыскрымінацыяй). 4. Імігрант у шматкультурным грамадзтве. 5. Захаваньне мовы й культуры. 6. Перахоўваньне нашай шматкультурнай спадчыны (музэі, архівы, бібліятэкі).

У выніку дыскусіяў кажная група сфармулявала свае рэкамэндацыі, якія былі абмяркованыя на пленарнай сэсіі, што вынесла канчальную Рэзалюцыю-рэкамэндацыі для Міністра Гайдаша й Фэдэральнага Ураду.

Апрача Рэзалюцыі Першай Канадыйскай Канфэрэнцыі ў справе Шматкультурнасьці, Канадыйская Кансультатыўная Рада на сваёй пленарнай сэсіі вынесла асобную Рэзалюцыю, якая была вынікам дыскусіяў і рэзалюцыяў паасобных пяцёх раёнаў Кансультатыўнай Рады.

У праграму Канфэрэнцыі ўваходзіла таксама шматкультурная выстаўка й такі-ж канцэрт. Канфэрэнцыя была на вельмі высокім узроўні, была ўзбагачаючай і стымулюючай для яе ўдзельнікаў ды дала багаты кансультатыўны матар'ял для Міністра для справаў Шматкультурнасьці й Фэдэральнага Ураду.

ПАЛІТЫКА ШМАТКУЛЬТУРНАСЬЦІ Й БЕЛАРУСКАЯ ГРАМАДЗКАСЬЦЬ КАНАДЫ

Першая Канадыйская Канфэрэнцыя ў справе Шматкультурнасьці была цікавай і карыснай, як для яе ўдзельнікаў, гэтак і Ураду й бязумоўна зробіць свой уплыў на фармаваньне галоўнага рэчышча шматкультурнай канадыйскай грамадзкасьці.

Ды нас цікавіць перш за ўсё пытаньне, якое-ж значаньне мае гэтая Канфэрэнцыя для нас Беларусаў, што выбралі Канаду за месца жыхарства для сябе й сваіх дзяцей? Якое значаньне для Беларусаў Канады мае палітыка шматкультурнасьці ў рамках двумоўнасьці? Як мы да яе маем ставіцца? Каб адказаць на гэтыя пытаньні, трэба сьпярша сабе ўсьведаміць, што азначае палітыка шматкультурнасьці ў межах двумоўнасьці.

Палітыка шматкультурнасьці ў межах двумоўнасьці азначае, што Канада мае дзьве раўнапраўныя ўрадавыя мовы, ангельскую й францускую, але шмат розных культур. І ніводная культура ў Канадзе, паводля права, ня мае пяршынства, а ўсе яны маюць роўнае права на жыцьцё й рост. Палітыка шматкультурнасьці азначае, што кажны Канадыец мае права захаваць сваю мову й сваю этна-культурную (нацыянальна-культурную) прыналежнасьць. І гэта зусім ня перашкаджае яму адчуваць сябе паўнавартасным Канадыйцам, так як гэта адчуваюць сябе англа-і франка-моўныя Канадыйцы. Кажны з нас мае права ганарыцца сваёй беларушчынай, скарбамі нашае нацыянальна-культурнае спадчыны, ганарыцца нашай мовай, нашымі звычаямі, стравамі, песьнямі, скокамі, нашым беларускім фальклёрам. Маем права дзяліцца здабыткамі нашае культуры зь іншымі Канадыйцамі й карыстаць із здабыткаў іхніх культур.

Канада сваёй палітыкай шматкультурнасьці шырака адчыняе нам дзьверы да магчымасьцяў ня толькі захаваньня нашае мовы й культуры, але й для іхнага разьвіцьця. Канада дае нам маральную, праўную й матар'яльную падтрымку для нашых беларуска-культурных патрэбаў і асьпірацыяў. Нам трэба толькі рабіць высілкі, бо бяз высілкаў няма й дасягненьняў. Нам трэба толькі выказаць сілу й волю да жыцьця й росту нашае беларускае грамадзкасьці ў Канадзе. Палітыка шматкультурнасьці вітае й ідзе напярэймы ўсім вартасным праявам жыцьця й высілкаў у галіне культуры. Яна кажа: рабеце, мы паможам! Яна кажа: арганізуйце свае школы, вучэце ў іх сваіх нашчадкаў свае мовы й культуры, пішэце й выдавайце ім падручнікі — мы паможам. Там, дзе ёсьць ініцыятыва, здольнасьці й высілкі грамады, там будзе й дапамога Ураду.

— Ці Беларусы выказаліся сілай і воляй да жыцьця?

— Бязумоўна, што выказаліся! Ці-ж ня маем мы нацыянальных, палітычных, культурных, рэлігійных арганізацыяў? Бязумоўна, маем! Ці-ж не аддаём мы чэсьці сваім выдатным продкам, не адзначаем з году ў год нашых нацыянальных сьвятаў, не арганізуем Сустрэчаў БПА? Ці-ж на раўні зь іншымі этнакультурнымі групамі Таронта не арганізуем з году ў год свой беларускі павільён МЕНСК? Ці-ж ня маем свае сьботнае школы, сваіх настаўнікаў? Ці-ж ня дбаем, каб школа й настаўнікі мелі адпаведныя падручнікі? Ці-ж ня маем Фонду Падручнікаў? Ці-ж ня маем людзей здольных і асьвечаных пісаць і складаць свае падручнікі? Усё гэта мы маем. І Падручнік Беларускае Мовы складаецца й хутка пойдзе ў друк. І на выданьне яго, дзякуючы палітыцы шматкультурнасьці, мы атрымалі ад Фэдэральнага Ураду субсыдыю ў суме $ 6,000.00.

Гэтая субсыдыя, прызначаная нам Міністрам для справаў Шматкультурнасьці Д-рам Станлей Гайдашам для выданьня Падручніка Беларускае Мовы, які мае абслугоўваць Беларусаў Канады, сьветчыць з аднаго боку аб жыцьці, дзейнасьці й высілках Беларусаў Канады, а з другога боку аб карыснасьці палітыкі шматкультурнасьці для беларускае этна-культурнае групы Канады. А калі так, дык пэўне, што гэтую палітыку мы вітаем, ды Міністру для справаў Шматкультурнасьці Д-ру Ст. Гайдашу і ягонай Кансультатыўнай Радзе жадаем посьпехаў. Ды яшчэ адно дасягненьне беларускай этна-культурнай групы ў Канадзе — гэта тое, што яна мае свой голас — прадстаўніка ў Канадыйскай Кансультатыўнай Радзе для справаў Шматкультурнасьці. Калі мы жадалі посьпехаў Міністру Д-ру Гайдашу, дык ня можам ня ўспомніць, не пажадаць посьпехаў ды не падзякаваць высокаму ўрадаўцу Фэдэральнага Ураду й прыяцелю беларускай грамадзкасьці Спадару Глену Алену за ягонае доўгагадовае прыязнае стаўленьне да Беларусаў, за ягоныя вартасныя парады й дапамогі.

Ды на дасягненьнях і здабытках спачываць нельга, бо перад намі ляжаць шырокія магчымасьці. Як на Бацькаўшчыне русыфікацыйная палітыка ўсімі спосабамі намагаецца здушыць і зьнішчыць беларускую мову й беларускую культуру, так тут у Канадзе, калі ласка, арганізуйце свае беларускія школы, тэатры, музэі, бібліятэкі — ўсё дазволена . . . толькі патрэбныя сілы, кадры, „мэнпаўэр".

— Ды „мэнпаўэр" можна ствараць. Амаль уся нашая моладзь вучыцца на канадыйскіх унівэрсытэтах, а там гартуюцца сілы, здабываюцца веды, творыцца „мэнпаўэр"! І на нашую моладзь мы глядзім, як на нашую надзею, сілу й будучыню нашае беларускае этна-культурнае грамадзкасьці Канады. Ды ці нашая моладзь да гэтага заданьня рыхтуецца?

Раіса Жук-Грышкевіч

БЕЛАРУСКАЕ СТОІШЧА НА ВЫСТАЎЦЫ Ў ЧЫКАГА

Як і кажнага году, сёлета 17-18 лістапада адбылася ў Чыкага Міжнародная выстаўка нацыянальнага мастацтва й культуры, спалучаная зь кірмашом ды кулінарыяй розных народаў. У выстаўцы прыймалі ўдзел прадстаўніцтвы ад 50 народаў розных кантынэнтаў. За два дні наведала выстаўку больш за 100 тысячаў людзей розных расаў і нацыянальнасьцяў. Выстаўку адчыніў сам бурмістр Чыкагскай мэтраполіі Рычард Дэйлі ў асысьце рэпартэраў прэсы й тэлебачаньня. Пасьля ён абыйшоў сотні стоішчаў розных нацыянальнасьцяў ды іхных прадстаўнікоў. Пры беларускім культурна-нацыянальным стоішчы сустрэлі бурмістра ягоныя арганізатары, а таксама беларускае духавенства ў васобах біскупа Ч. Сіповіча, а. Уладзімера Тарасэвіча й а. Алега Мірановіча.

Сёлета чамусьці беларускае нацыянальна-культурнае стоішча апынілася на франтовым месцы ўсяе выстаўкі. Месца было адпушчанае прасторнае й рэпрэзэнтацыйнае. Кажны, хто ўваходзіў на выстаўку, перш-наперш знаёміўся зь Беларусьсю й Беларусамі. Тут раскошна было прадстаўленае беларускае народнае мастацтва: ткацтва й прадзіва з кроснамі, верацёнам і калаўротам, прасьніцай і іншымі прыладамі разам з майстрыхамі падчас прадзеньня: Кацяй Г. і Тарэсай Тарасэвіч; народныя арнаманты ў розных галінах мастацтва, цудоўныя лялькі ў народных строях, падушкі, сурвэткі, дываны, паясы, містэрна інкруставаныя саломай скрыначкі, абрусы, посьцілкі, ручнікі.

Асобнае месца было прысьвечанае 800-ым угодкам ад сьмерці слаўнай беларускай прасьветніцы — сьв. Еўфрасіньні Полацкай, памяць якой ушанавалі й патрыёты ў паняволенай Беларусі, не зважаючы на рэлігійнае й нацыянальнае перасьледваньне. На экспанатах зьяўляліся: цудоўная ікона Сьвятой з царквы Хрыста Збаўцы ў Чыкага, каляровыя рэпрадукцыі славутага крыжа сьв. Еўфрасіньні, адпаведная літаратура й надпісы аб Сьвятой у ангельскай мове, што сьцьвярджалі вялікую культурна-асьветніцкую ролю Сьвятой у XII стг. як на Беларусі, гэтак і ў тагачасным хрысьціянскім сьвеце — у Візантыі, Рыме і ў Сьвятой Зямлі. Гэта яна тварыла славу нашай тагачаснай дзяржаве Полацкай ды ўмацоўвала асновы ейнае незалежнасьці.

Трэйцяе месца заняла беларуская маленькая княжэўна нашых дзён — Вольга Корбут із сваімі сяброўкамі зь Менску й Віцебску, заваёўніца сэрцаў усяго сьвету сваімі спартовымі вычынамі й духовай паставай. Яна гэтым самым навязала лучнасьць духовую Беларусі з усім культурным сьветам. Ейнае стоішча выражалася масавымі рэпрадукцыямі ейных выступленьняў у ЗША, Ангельшчыне, Нямеччыне, у БССР, а таксама ў Маскве, ды шматлікай літаратурай. Стоішча гэтае зьвяртала на сябе асаблівую вялікую ўвагу наведвальнікаў.

У кулінарным стоішчы нашыя гаспадыні завіхаліся задаволіць зацікаўленасьць аматараў беларускай кухняй. Выглядала, што задаволены былі ўсе — гаспадыні й госьці.

У танцавальным мастацтве беларуская група дзяўчатаў хвацка выканала тры народныя танцы: Беларускую польку, Крыжачок і Лявоніху.

Што-ж можна яшчэ сказаць аб удзеле ў гэтай чароднай Міжнароднай падзеі-выстаўцы? Мне давялося зьведаць усю выстаўку ўсіх нацыянальнасьцяў. Я стараўся здабыць агульнае ўражаньне, каб прыраўняць да іншых у вялізным зборышчы мноства нацыянальнасьцяў наш беларускі высілак ды ягоны ўзровень. Пэўне-ж, масавасьцяй дамінуюць у Чыкага Палякі, Украінцы, Лятувісы, Жыды. Іхных стоішчаў хоць адбаўляй! Але ў іх няма тае цяплыні, якая веіць ад беларускіх стоішчаў. Многія нацыянальнасьці б'юць на прапаганду, дэмагогію, робячы зь сябе штучна ня тых, кім яны ўзапраўдна ёсьць. Гэта відаць з мапаў-картаграфіі, зь іхнага прысабечваньня чужога, з крыклівых лёзунгаў. Амэрыканцы, аказваецца, ня любяць гэткага самахвальства ды міма праходзяць каля гэткіх стоішчаў. Іх цікавіць людзкасьць, праўдзівасьць, сьціпласьць, арыгінальнасьць. Вось чаму беларускія стоішчы на выстаўцы, як і ў мінулых гадох, зьбіралі вакол сябе найбольшыя гурты наведвальнікаў.

В. Карасэвіч

СУСТРЭЧА НОВАГА ГОДУ!

Гэтым ветліва запрашаем усіх Беларусаў Нью Ёрку й ваколіцаў на ЎРАЧЫСТУЮ СУСТРЭЧУ НОВАГА 1974 ГОДУ якая адбудзецца ў панядзелак 31 сьнежня а 9-ай гадзіне ўвечары ў залі Беларускага Грамадзкага Цэнтру (401 Атлянтык эвэню ў Брукліне).

Уваход: для дарослых — 10 дал., для дзяцей — 2 дал.

УПРАВА АКРУГІ БАЗА НЬЮ ЁРК

ГАЛОЎНАЯ ЎПРАВА АРГАНІЗАЦЫІ БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАЕ МОЛАДЗІ

ветліва запрашае ўсіх Беларусаў на

ТАНЦАВАЛЬНЫ ВЕЧАР

які адбудзецца 19 студзеня 1974 г. ў залі Шака ў Саўт Рывэры, Нью Джэрзі.

У праграме Вечару: мастацкая частка, багаты буфэт, лятарэя, неспадзеўкі.

Грае аркестра Я. Жыдовіча.

Пачатак а 9-ай гадз. увечары. Уступ $ 4 ад дарослых, $ 3 — ад моладзі. Даход на часапіс „Беларуская Моладзь"

BIELARUS
Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.
Subscription $6.00 yearly.
„БЕЛАРУС" — Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце.
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 6 дал. на год.
Незамоўленыя рукапісы назад не зьвяртаюцца.

ФРАНЬЦІШАК АЛЯХНОВІЧ

НА 90-Я ЎГОДКІ АД ЯГОНАГА НАРАДЖЭНЬНЯ

Сёлета споўніліся 90-я ўгодкі ад нараджэньня заслужанага беларускага драматурга й тэатральнага дзеяча Франьцішка Аляховіча, які шмат зрабіў у галіне беларускай драматургіі, як аўтар вялікай колькасьці сцэнічных твораў, тэатральны актор і рэжысэр, а таксама й арганізатар беларускага тэатральнага жыцьця.

Франьцішак Аляховіч нарадзіўся 9 сакавіка 1883 году ў Вільні ў мяшчанскай сям'і Беларусаў каталікоў. Яго бацька, музыка-скрыпач у віленскіх тэатральных аркестрах, часта браў з сабою на тэатральныя прадстаўленьні й малога сына. І гэта, відаць, упяршыню прышчапіла будучаму драматургу й тэатральнаму працаўніку любасьць да тэатру. Перарваўшы вучобу ў сярэдніх школах Вільні, ён здабывае тэатральную асьвету спачатку ў Кракаве, тады ў Варшаве, дзе скончыў драматычную школу пры Музычным Таварыстве.

Вярнуўшыся ў родную Вільню ў 1908 годзе, ён хутка далучыўся да беларускага нашаніўскага руху. У 1910 годзе Аляховіч, разам зь Ігнатам Буйніцкім, Аляксандрам Бурбісам і іншымі беларускімі адраджэнцамі, наладзіў у Вільні першы ў часох нашаніўскага адраджэнства публічны беларускі спэктакль. А ў 1914-15 гадох ён напісаў першы свой драматычны твор — п'есу „На Антокалі". Была гэта бытавая камэдыя з дробнамяшчанскага жыцьця віленскага прадмесьця Антокаль. У гумарыстычных хварбах аўтар стварыў цэлую галерэю каларытных тыпаў зь беларускага мяшчанскага асяродзьдзя зь ягонымі адмоўнымі й дадатнімі бакамі. Пастаўленая колькі год пазьней на менскай беларускай сцэне, п'еса „На Антокалі" здабыла прызнаньне ў глядача. Яна карысталася не малым посьпехам і ў пастаноўках Менскага Беларускага тэатру ў часе Другой сусьветнай вайны.

Інтэнсыўная дзейнасьць Франьцішка Аляховіча ў галіне беларускай драматургіі й тэатру прыпадае на час нямецкай акупацыі Вільні ў Першай сусьветнай вайне. Ён часта ладзіў беларускія спэктаклі, зарганізаваў беларускую тэатральную трупу й напісаў колькі драматычных твораў. Першы зь іх драматычны абразок „На вёсцы", побач зь некаторымі ўдалымі мамэнтамі, меў і свае заганы ў залішня ідылічна-сэнтымэнтальным насьвятленьні вясковага жыцьця, якога аўтар жывучы ўсьцяж у горадзе, добра ня ведаў. Затое высокія мастацкія якасьці мела ягоная легэндарна-гістарычная п'еса „Бутрым Няміра", напісаная паводля легэндарнага апавяданьня Вацлава Ластоўскага „Камечная труна". Сьледам за ёй напісаў Аляховіч і другую легэндарна-гістарычную п'есу „Базылішк", паклаўшы ў васнову ейнага сюжэту легэнду пра Базылішка. Гарадзкая тэматыка лягла ў васнову ягоных п'есаў „Манька" й „Калісь".

У часе рэвалюцыі Аляховіч перабраўся ў Менск, дзе разгарнуў тэатральную дзейнасьць у „Беларускай хатцы" на Камароўцы. Там ён паставіў свайго „Бутрыма Няміру" ды гэтак добра згуляў у ім галоўную ролю, што здабыў сабе поўнае прызнаньне, як таленавіты актор. У Менску напісаў Аляховіч колькі новых п'есаў. Зь іх, як лепшыя, вылучаюцца дзьве: п'еска „Чорт і баба", у васнову якое быў пакладзены ведамы верш Франьцішка Багушэвіча „Дзе чорт ня можа, там бабу пашле", і драма „Страхі жыцьця". У ёй аўтар у панурых трагічных хварбах паказаў сацыяльнае зло й ваеннае гора жыхароў беларускага гораду.

Увесну 1919 году Аляховіч узноў вярнуўся ў Вільню й адразу-ж уліўся ў беларускае нацыянальнае жыцьцё. Тут ён рэдагаваў ілюстраваны беларускі тыднёвік „Беларускае жыцьцё", пазьней газэту „Беларускі звон" ды інтэнсыўна працягваў тэатральную й драматургічную дзейнасьць. Зь лепшых ягоных твораў, напісаных пасьля звароту зь Менску, трэба назваць перш-наперш п'есу „Птушка шчасьця". Хоць і не арыгінальная, а літаратурная перапрацоўка камэдыі ў рукапісным зборніку ксяндза К. Марачэўскага з другой палавіны XVIII стагодзьдзя, „Птушка шчасьця" ўвайшла ў залаты фонд беларускіх тэатральных пастановак як у Вільні, гэтак і самадзейных тэатральных гурткоў на вёсках і ў мястэчках Заходняе Беларусі. У п'есах гэтага часу „Нясконачаная драма" й „Пан міністар" на фоне гарадзкога жыцьця аўтар засярэдзіўся вакол праблемы беларускага нацыянальнага адраджэньня. „П'еса „Пан міністар" таксама ўвайшла ў залаты фонд беларускага тэатральнага рэпэртуару й мела даўгое тэатральнае жыцьцё. Яна з посьпехам ішла на сцэне Беларускага тэатру ў Менску й Беларускага народнага тэатру ў Барысаве ў часе Другое сусьветнае вайны. Іншая Аляхновічава п'еса гэтага часу — „Шчасьлівы муж" выкрывала адмоўныя маральныя рысы віленскага мяшчанства.

Апрача драматычных твораў, Аляховіч пакінуў па сабе й колькі вершаў і празаічных апавяданьняў, якія друкаваў пад псэўдонімам Монвід. У гісторыі беларускай літаратуры ён першы пісьменьнік, галоўнай тэмай творчасьці якога было жыцьцё й людзі беларускага гораду.

У лістападзе 1926 году Аляхновіч перабраўся зь Вільні ў Менск, паверыўшы, як і шмат хто тады, што там узапраўды будуецца беларускі нацыянальны дом, як казалася ў гэтым часе, і існуюць шырокія магчымасьці для разьвіцьця беларускай культуры. Аднак, неўзабаве пасьля таго, як быў ён прызначаны на працу ў другім, пазьней імя Якуба Коласа, віцебскім тэатры, быў ён арыштаваны. Яго, як і пераважна ўсіх беларускіх перабежчыкаў із Заходняй Беларусі, зьвінавацілі ў польскім шпіянажы й засудзілі на Лубянцы ў Маскве на 10 год канцэнтрацыйнага лягеру на Салаўкох. Пасьля сямёх год савецкай катаргі, увесну 1933 году вярнуўся Аляхновіч у Вільню, будучы вымененым на вязьня польскае турмы ведамага беларускага навукоўца й старшыню масавай палітычнай арганізацыі ў Заходняй Беларусі — Беларускай Сялянска - Работніцкай Грамады, Браніслава Тарашкевіча. Гэтая несамавітая вымена Беларуса на Беларуса ўспрыймалася тады, як зьдзеклівая гіронія над доляю беларускага народу ў вабедзьвюх частках падзеленае й паняволенае Беларусі, сьведама сплячаваная абодвымі бакамі — савецкім і польскім. Меў сваю трагічную вымову й факт, што помсьлівая рука бальшавіцкага акупанта не занядбала зьнішчыць у будучыні іх абодвых: Тарашкевіча й Аляхновіча.

Вярнуўшыся ў Вільню, свае перажываньні й назіраньні нядаўнага салавецкага вязьня Аляхновіч апісаў у выдадзенай ім кніжцы „У кіпцюрох ГПУ". Гэтая першая беларуская кніга пра савецкія канцэнтрацыйныя лягеры, перакладзеная на колькі заходніх моваў, шырака адчыняла вочы на тагачасную савецкую рэчаіснасьць. У Вільні й цяпер далучыўся Аляхновіч да беларускай культурнай дзейнасьці, якую працягваў і ў гадох нямецкай акупацыі ў Другой сусьветнай вайне а ў 1943 годзе напісаў свой апошні драматычны твор „Круці ня круці — трэба памраці". Бальшавікі не маглі яму дараваць праўды пра савецкія канцэнтрацыйныя лягеры, адслоненае ў ягонай кнізе „У кіпцюрох ГПУ". 3 сакавіка 1944 году бальшавіцкія агенты, падступна ўварваўшыся ў ягонае памешканьне ў Вільні, застрэлілі яго на вачох ягонае жонкі.

Багатая драматургічная творчасьць Франьцішка Аляхновіча цалком вычыркнутая зь гісторыі беларускае літаратуры ў БССР, а ягонае прозьвішча нат ня згадваецца і ў Беларускай Савецкай Энцыкляпэдыі. Затое Максім Гарэцкі ў сваёй „Гісторыі беларускай літаратуры" 1920 году й Ігнат Дварчанін у „Хрэстаматыі новай беларускай літаратуры" 1927 году далі яшчэ за жыцьця Аляхновіча вельмі высокую ацэну ягонай драматургічнай творчасьці й тэатральнай дзейнасьці.

Драматургічная творчасьць і тэатральная дзейнасьць Франьцішка Аляхновіча выпаўняе сабой слаўныя разьдзелы ў гісторыі беларускае літаратуры й тэатру ды ставіць яго ў вадным радзе побач із заслужанымі для Беларусі культурнымі дзеячамі.

Раман Шаруціч

СЯРОД СУРОДЗІЧАЎ У ЭЎРОПЕ

(ЗАКАНЧЭНЬНЕ З ПАПЯРЭДНЯГА НУМАРУ)

Другім важным вогнішчам беларускага нацыянальнага жыцьця й дзейнасьці ў Ангельшчыне (пра першае вогнішча была гутарка ў першай частцы гэтага артыкулу ў папярэднім нумары „Беларуса" — Рэд.) — гэта Згуртаваньне Беларусаў у Вялікай Брытаніі зь ягонай Галоўнай Управай у Лёндане й аддзеламі — у Лёндане й на правінцыі — у Бірмінгаме, Брадфардзе й Манчэстары. ЗБВБ паводля свае арганізацыйнае структуры, прадугледжанай статутам і ангельскімі законамі, арганізацыя моцна сцэнтралізаваная. Калі, прыкладам, Галоўная Ўправа Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня становіць фактычна орган рэпрэзэнтацыйны й каардынацыйны адно, дык Галоўная Ўправа ЗБВБ, апрача сваіх рэпрэзэнтацыйных і каардынацыйных заданьняў, зьяўляецца й органам кіраўнічым для ўсяе арганізацыі.

Аддзелы БАЗА — гэта поўнасьцяй аўтаномныя адзінкі зь незалежным ад Галоўнае Ўправы бюджэтам, якім самі свабодна распараджаюцца, а ў Галоўную Ўправу плацяць адно працэнты ад сяброўскіх складак сваіх сяброў, вышыню якіх устаноўлівае Кангрэс БАЗА. Затое аддзелы ЗБВБ, побач з агульным падпарадкаваньнем, падпарадкаваныя Галоўнай Управе й фінансава. Усе бюджэтныя надвыжкі аддзелаў ЗБВБ паступаюць у касу Галоўнае Ўправы, а ўсякія надзвычайныя выдаткі аддзелаў патрабуюць згоды Галоўнае Ўправы.

Гэткая сцэнтралізаваная арганізацыйная структура мае свае бясспрэчныя добрыя бакі й перавагі пад умовай, калі Галоўная Ўправа з кажнага гледзішча на адпаведным узроўні й правільна выконвае свае заданьні. Як можна было пераканацца, цяперашняя Галоўная Ўправа ЗБВБ адпавядае гэтым перадумовам поўнасьцяй. Старшыня Галоўнай Управы ЗБВБ Янка Міхалюк глыбака ідэйны й адданы нацыянальнай справе ды грамадзка выраблены працаўнік. І ён, і найбліжэйшыя ягоныя супрацоўнікі сп. сп. Аляксандар Лашук, П. Асіповіч, П. Навара, А. Здановіч, старшыня Лёнданскага Аддзелу ЗБВБ Я. Саўковіч і іншыя — гэта глыбокія беларускія патрыёты, актыўныя ня толькі ў ЗБВБ, а і ў розных іншых галінах нацыянальнага жыцьця й дзейнасьці, як нутранае, гэтак і вонкавае.

Галоўнымі крыніцамі даходаў ЗБВБ — беларускія грамадзкія клюбы, якіх сяньня два — Беларускі Клюб у Манчэстары й Беларускі Грамадзкі Клюб „Сакавік" у Брадфардзе, а таксама тры собскія грамадзкія дамы: у Лёндане, Манчэстары й Брадфардзе. З чыстага прыбытку пакрываюцца ня толькі свае нутраныя арганізацыйныя патрэбы, але й патрэбы шырэйшага харытатыўнага, культурнага, выдавецкага й іншага характару. Апрача гэтага, у меру магчымасьцяў, даецца дапамога і на агульна эміграцыйныя беларускія справы. Гэтак, прыкладам, у часе майго побыту ў Лёндане Галоўная Ўправа ЗБВБ перадала цераз мяне 50 даляраў ЗША на Выдавецкі Фонд часапісу „Беларуская Моладзь", а Беларускі Клюб у Манчэстары пастанавіў у канцы гэтага — пачатку наступнага году выплаціць 65 ангельскіх фунтаў на Выдавецкі Фонд „Беларуса", 50 фунтаў на часапіс „Беларуская Моладзь", 50 фунтаў на часапіс „Голас Царквы" й 50 фунтаў на Фонд выданьня беларускіх падручнікаў для школаў.

Апрача Лёндану, мне ўдалося наведаць усе тры аддзелы ЗБВБ на правінцыі: у Бірмінгаме, Брадфардзе й Манчэстары. Усюды ў гэтых аддзелах былі наладжаныя шырэйшыя сустрэчы-зборкі сяброў, на якіх я мог выступіць з дакладамі пра сучаснае палажэньне Беларусаў на Бацькаўшчыне й на эміграцыі ды меў магчымасьць правесьці супольныя нарады й гутаркі. Усе гэтыя сустрэчы, зборкі, нарады й гутаркі былі нязвычайна добрай нагодай беспасярэдня зьбліжыцца з нашымі суродзічамі ў Ангельшчыне, бліжэй зь імі пазнаёміцца, абмяняцца думкамі й паглядамі на нашыя нацыянальныя праблемы ды паглыбіць кантакты між імі й газэтай „Беларус", ад імя якое я ўсюды выступаў.

Агульнае ўражаньне з наведаньня нашых суродзічаў у Ангельшчыне — моцна пазытыўнае. Пэўне-ж, усюды бываюць свае цяжкасьці й балячкі. Прыкладам, Аддзел ЗБВБ у Брадфардзе ў часе майго наведаньня перажываў некаторы свой крызыс арганізацыйнага характару, але, трэба думаць, часовы, бо ўва ўсіх ягоных сяброў вычувалася добрая воля й шчырая руплівасьць, каб іхнае арганізацыйнае жыцьцё разьвівалася нармальна. Не зважаючы на цяжкія выпрабаваньні нашых людзей у даваенным яшчэ часе, калі вялікай іхнай частцы давялося адпакутваць у савецкіх турмах і лягерах, а ў гады вайны прайсьці цэлую Адысэю на франтох Сярэдняга Ўсходу й Італіі, нашыя людзі, пасяліўшыся ў Ангельшчыне, засталіся духова моцнымі й маральна непахіснымі. Усе яны шчырыя беларускія патрыёты й з энтузіязмам культывуюць сваё нацыянальнае жыцьцё.

Абраз жыцьця Беларусаў у Ангельшчыне быў-бы далёка няпоўным, калі-б ня ўспомніць пра выдатную ролю, якую ў гэтым жыцьці выконваюць нашыя высакапаважаныя сьвятары БАПЦ: настаяцель БАПЦ на Ангельшчыну прат. а. Янка Абабурка й а. Янка Пякарскі. Яны толькі ўдвух рэгулярна абслугоўваюць усе шэсьць парахвіяў БАПЦ у Ангельшчыне: прат. а. Янка Абабурка кажнае нядзелі па чарзе адпраўляе Божыя Службы ў Манчэстары, дзе ён стала жыве, Нотынгаме й Брадфардзе, бываючы ў гэтых парахвіях кажную трэйцюю нядзелю або сьвята; падобна а. Янка Пякарскі па чарзе абслугоўвае парахвіі ў Лёндане, Бірмінгаме й Кэмбрыджы. Апрача сваіх чыста царкоўных заданьняў, абодвы яны, як шчырыя беларускія патрыёты, падтрымліваюць і нацыянальнае жыцьцё ў кажнай із сваіх парахвіяў. А парахвіі ў Нотынгаме й Кэмбрыджы, дзе няма сяньня аддзелаў ЗБВБ, дзякуючы ім у значнай ступені рэкампэнсуюць гэтыя аддзелы. Ня дзіва, што прат. а. Янка Абабурка й а. Янка Пякарскі цешацца высокім аўтарытэтам і сымпатыяй сярод праваслаўных вернікаў і наагул усіх мясцовых Беларусаў.

Агульнай карыснай зьявай у жыцьці ўсяе нашае эміграцыі сяньня тое, што калішнія палітычныя сваркі й груповае змаганьне, што гэтак аслаблялі наш агульнанацыянальны арганізм, апошнім часам ня толькі прытупіліся, але й зьнікаюць зусім. Людзі, калісьці пасвараныя й падзеленыя на варожыя групы, пачынаюць знаходзіць супольную нацыянальную мову. Гэты здаровы працэс асабліва выразна наглядаецца сярод Беларусаў Ангельшчыны. Бадайшто на ўсіх сустрэчах і зборках, ладжаных з нагоды маіх наведзін, прысутнічалі й людзі, што калісьці былі на праціўным баку „барыкадаў". Яны выступалі з прамовамі, разумнымі прапановамі й добрымі зычэньнямі, і з усімі імі знаходзілася супольная мова. Да зьбліжаньня й супрацоўніцтва між пасваранымі калісьці групамі Беларусаў у Ангельшчыне прывялі не афіцыйна запратакуляваныя пастановы або двухбаковыя каардынацыйныя камітэты, а прывяло да гэтага само жыцьцё й нашыя супольныя ідэалы. У гэтым трэба бачыць моц і трывалкасьць гэтае зьявы.

Галоўнай мэтай маёй паездкі ў Ангельшчыну было паглыбленьне кантактаў і супрацоўніцтва паміж Беларусамі гэтага краю й газэтай „Беларус", якая стараецца служыць усім Беларусам у Вольным Сьвеце, у тым ліку і ў Ангельшчыне. Неяк так сталася, што гэтыя кантакты й супрацоўніцтва дасюль найслабей былі наладжаныя якраз з суродзічамі ў Ангельшчыне, куды слабей, чымся зь Беларусамі Канады і нават далёкай Аўстраліі, дачыненьні зь якімі асабліва апошнім часам вельмі добрыя.

Людзей у Ангельшчыне, зь якімі нашая газэта знаходзілася дагэтуль у кантакце часта ня сталым, можна было палічыць на пальцах. Гэта перш-наперш ад самага пачатку наш сталы прадстаўнік і пашыральнік „Беларуса" сп. Аляксандар Лашук у Лёндане, у Брадфардзе сп. Янка Калбаса, у Манчэстары прат. а. Янка Абабурка, старшыня мясцовага аддзелу ЗБВБ Хведар Кажаневіч і М. Яськевіч, у Бірмінгаме старшыня мясцовага аддзелу ЗБВБ М. Баяроўскі. Выказваючы на гэтым месцы ад імя газэты ўсім ім шчырую падзяку за дасюлешняе супрацоўніцтва, хацелася-б жадаць, каб гэтае супрацоўніцтва паглыбілася ды прыцягнула да сябе й многіх іншых, а таксама, каб дзякуючы ўсім ім, „Беларус" узапраўды стаўся органам і Беларусаў Ангельшчыны.

У Францыі Беларусаў сяньня адно сьціплая жменька дый тыя, як работнікі, расьцярушаныя па прамысловых раёнах гэтага краю. Аднак існуе беларускае арганізаванае жыцьцё, засярэджанае вакол старой беларускай арганізацыі Беларускі Хаўрус у Францыі.

Ядро беларускага жыцьця ў Парыжы твораць тры ведамыя беларускія мастакі: мастак-скульптар Міхась Наўмовіч, ён-жа й старшыня Беларускага Хаўрусу ў Францыі, ды мастакі выяўленчага мастацтва Уладзімер Шыманец і Віктар Жаўняровіч. Усе яны творча актыўныя. Шырака выкарыстоўваючы ў сваіх палотнах беларускую тэматыку ды прыймаючы ўдзел у мастацкіх выстаўках і наагул у мастацкім жыцьці Парыжа, яны годна прапагуюць сярод чужынцаў імя Беларусі й ейнае мастацтва.

У цесным сяброўскім коле згаданых мастакоў і некаторых іншых Беларусаў Парыжа й аколіцаў я меў шчасьлівую нагоду правесьці час на сустрэчы зь імі, зладжанай у нядзелю 30 верасьня Беларускім Хаўрусам у Францыі на памешканьні ягонага старшыні сп. М. Наўмовіча. Была добрая магчымасьць пазнаёміцца з мастацкай творчасьцяй сп. Ул. Шыманца, у доме якога я затрымаўся, і сп. В. Жаўняровіча, працоўнае атэлье якога мне таксама ўдалося наведаць. Гэтыя людзі, бесьперапынна й з энтузіязмам працуючы ў сваёй галіне, прыносяць не малы ўклад у беларускае нацыянальнае мастацтва. Усе яны актыўныя ўдзельнікі беларускага нацыянальнага жыцьця на чужыне й выявілі свае прыязныя дачыненьні да газэты „Беларус", зладзіўшы на згаданай сустрэчы гойную грашовую ахвяру на ейнае выдаваньне.

Наагул я меў магчымасьць пераканацца, што мае наведзіны беларускіх асяродкаў у Эўропе былі карыснымі для газэты „Беларус" і ейнае ролі ў справе абслугоўваньня расьцярушанае ў краёх Вольнага Сьвету беларускае эміграцыі ды гуртаваньня яе ў вадну нацыянальную сям'ю.

Ст. Станкевіч

АД КАНСЫСТОРЫІ БАПЦ

1-га сьнежня 1973 г. Кансысторыя Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы аформіла куплю царкоўнага будынку зь пяцьцю акрамі зямлі ў мястэчку Дораты, Нью Джэрзі пры Сэ. Джэрсі Эвэ. Ад гэтага часу Кансысторыя зьяўляецца ўласьнікам гэтай маемасьці. Адміністратарам зьяўляецца а. Карп Стар настаяцель парафіі Сьвятой Тройцы, якая знаходзіцца ў купленым будынку.

Папярэднія ўласьнікі маёмасьці пабожныя парафіяне Дзімітр і Матрона Юркоўскія ахвяравалі, пры разьліку куплі, суму шэсьць тысяч дзевяцьсот даляраў, за што Сакратар Кансысторыі Прат. Васіль Кендыш выказаў шчырую падзяку.

Дакумэнты куплі наладзіў правік Клемэнт Лісіцкі ў ягонай канцылярыі 1179 Іст Лэндыс Эвэ., у Вайлендзе. Усю працэдуру куплі Сп. К. Лісіцкі выканаў бясплатна.

З боку Кансысторыі пры афармленьні й перадачы акту куплі былі: Сакратар Кансысторыі Прат. Васіль Кендыш, А. Карп Стар, скарбнік Аўген Лысюк, сябра Інж. Васіль Русак і Праўны Дараднік адвакат Расьціслаў Войтэнка.

Паступіўшае сумы ахвяраў на куплю гэтай маемасьці было недастаткова й Кансысторыя мусіла ўзяць прыватны доўг, таму мы зварочваемся з ласкавай просьбай да ўсіх Беларусаў далажыць сваю цаглінку, перасылаючы ахвяру ў Кансысторыю: Byelorussian Autocephalic Orthodox Consistory, 9 River Road, Highland Park, N. J. 08904.

Сакратарыят Кансысторыі

Чытайце, выпісвайце, пашырайце газэту Беларусаў у Вольным Сьвеце „БЕЛАРУС"

25-Я ЎГОДКІ ЗГУРТАВАНЬНЯ БЕЛАРУСАЎ КАНАДЫ

Згуртаваньне Беларусаў Канады паўстала ў Таронце 30-га лістапада 1948 г. Сёлета ў сыботу 1-га сьнежня ў залі Беларускага Рэлігійна-Грамадзкага Цэнтру адбылося сьвяткаваньне 25-х угодкаў заснаваньня ЗБК. На сьценах прыгожа прыбранай залі маглі прысутныя пабачыць шмат здымак з жыцьця арганізацыі, пачынаючы з таго важнага й гістарычнага (першы раз у Канадзе) сьвяткаваньня ЗБК, праз сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі і шмат іншых. Бязумоўна, найбольш суродзічаў прыехала мясцовых, але зьявіліся й мілыя госьці, сябры арганізацыі з Атавы, Кінгстан, Бэлвіл, Ашавы. Зь Нью Ёрку прыехаў рэдактар „Беларуса" д-р Ст. Станкевіч.

Галоўная Управа ЗБК слушна пастанавіла, што характар вечару мае быць такі, каб госьці свае й іншыя чуліся вольна, каб, як мясцовыя гаворыць, „афіцыёза" не ўзяла верх, значыцца каб прысутныя былі задаволеныя й ня было тэй нацягнутасьці, ці „надутасьці", што часам шкодзіць некаторым нашым сьвяткаваньням. Такім чынам, пакуль праграма началася, людзі зыходзіліся, сядалі за расстаўленыя па залі сталы, гутарылі, частаваліся з буфэту.

Канадыйскім нацыянальным гімнам, сыграным сп-ром Я. Пілярскім распачалася праграма. Цяперашні сакратар Галоўнае Управы, сп-р М. Ганько даў уступнае слова пра ўрачыстасьць і прадставіў прысутных гасьцей: Спадарства Аланаў ад дэпартаманту Грамадзянства й Іміграцыі, сп-ва Рэйманаў ад Эстонскага Нацыянальнага Згуртаваньня, д-ра Станкевіча ад Рэдкалегіі „Беларуса", сп-ра Пола Фрома, рэдактара англамоўнага часапісу „Каўнтдаўн", сп-ра мг-ра А. Грыцука з Кінгстану, заслужанага сябру арганізацыі, што найдаўжэй за ўсіх у розныя часы быў старшынём ЗБК і даў вялікі ўклад у арганізацыю, сп-ра д-ра Скурата з Бэлвіл, сп-ва Сурвілаў з Атавы, сп-ра Язэпа Пітушку, старшыню Беларускага Нацыянальнага Аб'еднаньня й аднаго з закладчыкаў ЗБК, сп-ва Харэвічаў з Ашавы. Беларусы ў Ашаве маюць сваю арганізацыю — Беларускую Самапомач, зь якой ЗБК даўно супрацоўнічае.

Дваццацёххвілінны даклад чытаў першы старшыня й адзін з закладчыкаў ЗБК, сп-р К. Акула. Ён спасьцярог тое, што пра гісторыю пасяленьня Беларусаў у Канадзе, іхны ўклад у разбудову й жыцьцё канадыйскага народу, ды пра беларускія інстытуцыі ніхто яшчэ не сабраў матар'ялаў і не напісаў. Падарожжа ў пошуках матар'ялаў, — казаў сп-р Акула, — будзе даволі цікавае. Акула назваў свой даклад так: „Ад нябыту, праз выяўленьне, да шматкультур'я". Нябытам астаўся той пэрыяд, калі нашы суродзічы былі нясьведамыя сваёй нацыянальнасьці ды так, як і народ у няволі ўдома, шмат чаго добрага зрабілі й далі для чужынцаў, у прыватнасьці Расейцаў. Выяўленьнем быў пэрыяд, калі нашы суродзічы, пераважна паваенная іміграцыя, зарганізаваліся, стварылі свае цэрквы, школы, гурткі. Канадыйскія дзейнікі ўрадавых і іншых устаноў, дрэнна паінфармаваныя пра Беларусаў, такім чынам „адкрылі" ў сябе новую „этнічную групу". Гэтая ня йшло гладка. Здаралася, што нашыя суродзічы, каторых залісвалі Расейцамі ці Палякамі, адмаўляліся ад грамадзянства кандыйскага, але не ад свае нацыянальнасьці.

Чытачы „Беларуса", трэба спадзявацца, чулі ўжо пра гэтак званае „шматкультур'е". Гэту ідэю найчасьцей называюць „адзінствам у рознасьці", а прынцыповая вартасьць яе ў тым, што ўсе нацыянальнасьці ў Канадзе маюць роўнае права для разьвіцьця, шырэньня сваіх культураў для агульнае карысьці цэлага народу. Такім чынам і наша беларуская грамада ў Канадзе сяньня мае гэтыя цэннасьці, роўныя правы зь іншымі. Нядаўна канадыйскі ўрад практычна выказаў сваё падтрыманьне Беларусаў, прызначыўшы на выданьне беларускіх падручнікаў шэсьць тысяч даляраў, якімі загадвае Каардынацыйны Камітэт Беларусаў Канады.

Свой даклад сп-р К. Акула чытаў паангельску. Ён зьвярнуў увагу, што ЗБК было першай арганізацыяй на амэрыканскім кантыненце пасьля апошняе вайны, яно дало пазытыўны штуршок цэламу беларускаму жыцьцю тут за акіянам у той час, калі бальшыня нашых суродзічаў была яшчэ ў ДП лягерах у Нямеччыне. Шмат зрабілі сябры ЗБК ў змаганьні з расейскім імпэрыялізмам ува ўсіх яго хворых (перадусім камунізмам) і праявах.

Пасьля дакладу сп-ра К. Акулы былі чытаныя пісьмовыя прывітаньні й выступаў сп-р Алан, сп-р Рэйман і сп-р Пол Фром. Ад Рэдакцыі газэты „Беларус" вітаў ейны галоўны рэдактар Д-р Станіслаў Станкевіч. Далейшыя гутаркі перапляталіся музыкай і танцамі. Сп-р Сяргей Шульга, добра ведамы наш сьпявак, выканаў песьні „Я ад вас далёка" і „Зорка Вэнэра". Сп-ня Эва Пашкевіч прадэклямавала Танкаву гумарэску „Журавель і Чапля", а гурток моладзі, якім кіруе сп-чня Э. Пашкевіч, прыгожа пратанцаваў „Лявоніху". На гэтым у васноўным галоўная праграма закончылася каля 10-й гадзіны, а пасьля адсьпяваньня нацыянальнага беларускага гімну прадаўжаліся прыватныя гутаркі. Таму, што ўжо пачаўся пост, танцаў ня было, але сп-р Пілярскі із сваім памочнікам гралі розныя беларускія мэлёдыі.

На наступны дзень, у нядзелю, пасьля Багаслужбы ў царкве Сьв. Кірылы Тураўскага рэдактар „Беларуса" д-р Ст. Станкевіч гаварыў пра жыцьцё Беларусаў у Францыі і Ангельшчыне, якіх ён кагадзе наведаў. Было шмат пытаньняў і дапаўненьняў да гутаркі рэдактара.

Шкада, што ЗБК да гэтага часу ня спрычынілася, каб хоць у сьціплых рамах апрацаваць і выдаць гісторыю Беларусаў у Канадзе. У архівах нашых ёсьць ужо шмат матар'ялу. Асабліва добра і ўмела вяла гаспадарку дакумантацыі беларускага жыцьця сп-ня д-р Раіса Жук-Грышкевіч, калі на працягу даўжэйшага часу была ў Управе ЗБК ці то на пазыцыі старшыні, ці іншай.

Між нашай беларускай моладзьдзю ёсьць ужо такія, што пакончалі мясцовыя ўнівэрсытэты, навет і гісторыкі па прафэсіі. Трэба думаць, што тэма Беларусаў і беларускага жыцьця ў Канадзе магла-б быць для некаторых зь іх цікавай і ўдзячнай.

К.

У БЕЛАРУСАЎ МАНЧЭСТАРУ

Пасьля Божае Службы перад царквой БАПЦ у Манчэстары з рэдактарам „Беларуса" пасярэдзіне.

У нядзелю 23 верасьня наведаў беларускую калёнію ў Манчэстары рэдактар газэты „Беларус" д-р Ст. Станкевіч. Прыбыў ён із сябрамі Аддзелу ЗБВБ з Брадфарду на Божую Службу, якую адправіў а. прат. Янка Абабурка.

Пасьля Божае Службы ў царкоўнай прасторнай залі адбылося прыняцьцё ў гонар госьця з Нью Ёрку. Старшыня мясцовага Аддзелу ЗБВБ Хв. Кажаневіч пасьля афіцыйнага адчыненьня ўрачыстасьці запрапанаваў падняць тост за здароўе й памысьнасьць няўтомнага беларускага нацыянальнага працаўніка як раней на Беларусі, гэтак і цяпер на эміграцыі. Сп. Кажаневіч вітаў д-ра Станкевіча ад імя беларускай калёніі ў Манчэстары, а ад парахвіі Жыровіцкае Божае Маці а. прат. Я. Абабурка. Пасьля гэтага д-р Станкевіч зрабіў кароткі даклад пра сытуацыю на Бацькаўшчыне, дзейнасьць беларускае эміграцыі ды ролю ў ёй нацыянальнай прэсы. Прысутныя на заклік сп. Кажаневіча правялі зборку ахвяраў на Выдавецкі Фонд „Беларуса". Некаторыя з прысутных ставілі пытаньні, на якія дакладчык адказаў вычарпальна й пераконліва.

Пасьля бяседы ў царкоўнай залі, праведзенай у мілай сяброўскай атмасфэры, д-р Станкевіч адведаў Беларускі Клюб, дзе правёў нараду зь беларускім актывам Манчэстару й Брадфарду. Побач зь іншымі пытаньнямі, закранутымі ў цясьнейшым коле, быў прысутнымі выбраны сп. Янка Калбаса з Брадфарду за рэпрэзэнтанта Рэдакцыйнай Калегіі „Беларуса" ў Ангельшчыне ў якасьці заступніка старшыні Рэдакцыйнае Калегіі на гэты край.

Д-р Станкевіч пакінуў па сабе ня толькі добрае ўражаньне, але падняў і ўзмоцніў духова беларускую калёнію ў Манчэстары. Уважаю, што й наш госьць быў задаволены й вынес добрае ўражаньне із свайго побыту ў нас. Пажадана, каб гэткія наведваньні адбываліся часьцей.

М. Стаўпіскі

РЭДАКТАР "БЕЛАРУСА" Ў ЛЁНДАНЕ

У верасьні сёлета галоўны рэдактар газэты „Беларус" д-р Станіслаў Станкевіч наведаў Ангельшчыну, каб пазнаёміцца зь дзейнасьцяй тутэйшых беларускіх арганізацыяў ды паінфармаваць пра заданьні й патрэбы рэдагаванай ім газэты, якая абслугоўвае і Беларусаў Ангельшчыны.

Галоўная Управа Згуртаваньня Беларусаў у Вялікай Брытаніі сумесна зь лёнданскім Аддзелам ЗБВБ зладзіла 15 верасьня сустрэчу-прыняцьцё з нагоды ягонага прыезду, на якім прысутнічала вялікая колькасьць Беларусаў розных угрупаваньняў зь Лёндану й аколіцаў, а таксама прадстаўнікі ангельскага грамадзтва. Старшыня Галоўнай Управы ЗБВБ Янка Міхалюк прадставіў прысутным д-ра Станкевіча і ў кароткіх словах схарактарызаваў яго, як няўтомнага й ахвярнага нацыянальнага працаўніка яшчэ з часоў студэнцкіх у Вільні й па сяньняшні дзень. Пасьля гэтага д-р Станкевіч прачытаў даклад на тэму „Сучасная палітычная каньюнктура й нашая нацыянальная справа".

У вельмі цікавым і глыбокім дакладзе д-р Станкевіч нарысаваў сучасны стан беларускага народу на Бацькаўшчыне, ягонае супраціўленьне гвалтоўнай русыфікацыі, ягоную нянавісьць да маскоўскага акупанта. Але як не намагаюцца чырвоныя цары зрусыфікаваць беларускі народ, — зазначыў дакладчык, — ім гэта ня ўдасца, як не ўдалося гэта й царом белым. Дух нацыянальнага супраціву сярод беларускага народу расьце і ўзмацняецца. Гэтыя аптымістычныя словы дакладчыка былі прынятыя слухачамі гучнымі воплескамі.

У часе прыняцьця пры чарцы віна лёнданскія Беларусы мелі нагоду пагутарыць асабіста з рэдактарам. На заканчэньне сп. Міхалюк ад імя ўсіх прысутных шчыра падзякаваў рэдактару Станкевічу за цікавы даклад ды за адведзіны нашага асяродку. Пасьля гэтага прысутныя прапялі дарагому госьцю „Сто гадоў" ды пажадалі далейшай плённай працы на карысьць беларускага народу.

Лёнданскі

СЫМПОЗІЮМ ПРА БЕЛАРУСКУЮ ЗАМЕЖНУЮ ЛІТАРАТУРУ

Зь ініцыятывы праф. Томаса Бэрда пры Славянскім аддзеле Квінсаўскага Каледжу ў Нью Ёрку адбываецца сымпозіюм пра беларускую эміграцыйную літаратуру. На працягу колькіх месяцаў гэтага й наступнага гадоў будзе прачытаны шэраг дакладаў на тэмы гісторыі й стану беларускае замежнае літаратуры. Першы даклад, які прачытаў др. В. Кіпель на тэму беларускі ў бібліятэках Амэрыкі, адбыўся 29 лістапада. Наступную лекцыю 18 сьнежня прачытае праф. Адамовіч —пра Вацлава Ластоўскага, як першага эміграцыйнага паэта Беларусі. Слухачамі сымпозіюму студэнты й выкладчыкі Квінсаўскага Каледжу ды іншыя зацікаўленыя асобы. Матар'ялы сымпозіюму выйдуць паангельску асобным выданьнем.

ВЯРНЕЦЦА ЛАНЬ У СВАЁ РЭЧЫШЧА

З панад Слуцка, з панад Клецка
Едзе служба маладзецка.

Старая вайсковая песьня

Прытуліўся беларускі старадаўны гарадок да роднае, некалі маляўнічае, салаўінае ракі. Цяжка даць веры тамтэйшаму паэту Сяргею Грахоўскаму, калі ў сваім вершы „Палескія рэкі" ён піша аб ёй:

І Лань, нібыта грозная ільвіца,
Накінуцца гатова на Стаход.

Мэльяратары з дапамогай экскаватараў дарэшты апаскудзілі раку. Выпрастаўшы на брэжнеўска-аракчэеўскі лад ейнае Богам прызначанае рэчышча, яны перарабілі яе ў просты, як струна, канал, да якога зусім не пасуе цяпер рагейшая паэтычная назва.

Распачынаючыся на схілах Капыльскае грады із срэбразвоннае крыніцы на ўскраіне вёскі Лань, рака Лань, прабегшы 175 кілямэтраў, уцякае, але ня ў Прыпяць, як адвеку, а ў Случ, куды яна гвалтам накіравана праз Генэральны канал. Няма сяньня Лані, як ракі. І той-жа сумны лёс пасягнуў і ейны гарадок, які тымчасам яшчэ мянуецца Клецкам. Зірнуўшы на ягоны сучасны стандартны выгляд, пачынаеш мімаволі сумлявацца: хіба-ж гэта колішняя сталіца асобнага княства, а потым значны горад Вялікага Княства Літоўскага?

Яшчэ дрыгвічы заснавалі Клецк, ці Клецак, або па старадаўняму — „Клеческ, Клечьск". І пэўне-ж назва ягоная паходзіць не ад клёцкаў, як здалося суаўтарам 9-га тому „России" Сямёнава (СПБ. 1905 г.), зьвінаўчыўшы яе на Клёцк, а ад тэрміну старабеларускае мовы „клечь", што ў перакладзе азначае — бярозавы парасьнік, малады гай. Ведамы навуковец А. Шахматаў прыпушчаў, нібы Марко Любечанін — дзед Кіеўскага князя Ўладзімера Сьвятога з боку ягонае маткі ключніцы Малушы — паходзіў з Клецку.

А ў гістарычных крыніцах прыгадваецца Клецк упяршыню як сталіца ўдзельнага княства, што належыла князю Сьвятаславу Ольгавічу, пад 1128 г., калі, паводля Іпацьеўскага летапісу, сын Уладзімера Манамаха князь Мсьціслаў накіраваўся „четырьми путьми" ў вялікі кааліцыйны паход на непакорлівую яму Полацкую Зямлю. Шмат ліха спрычынілі Клецку гэтыя захопніцкія войны тагачаснае Украіны, пакуль у 1442 г. ён не адыйшоў пад уладу Літвы.

Паказальна, што менавіта ў Клецку адбыўся ў часе казацкіх войнаў збор Літоўскага войска, і яно, пасьля ўпартае бітвы ў Капылю, прымусіла ўкраінскага наезьніка Северына Налівайку ўцячы з падбітага ім Слуцку да Палесься. І багата гора зазнаў таксама горад ад татараў, але хоць тыя й бадай зруйнавалі яго ў 1503 г., дык затое праз тры гады дасталі тут страшэннае паражэньне, якое назаўжды агарнула Клецк адвечнай славай.

У 1506 г. трыццацітысячная арда Махмэт Гірэя, заліўшы перад тым крывёю Навагрудак, Слуцак і Менск, падыйшла да Клецку. Хоць бліжэйшая харугва Літоўскага войска на чале з гэтманам Міхаілам Глінскім налічвала ўсяго дзесяць тысяч жаўнераў, але пасьля надзвычайнай упартае бітвы 8-га й 9-га жніўня драпежная чужацкая арда была бадай дарэшты зьнішчаная, згубіўшы забітымі каля дваццаці тысяч вояў. Як прачула сьветчыць „Хроніка Быхаўца", калі ў пачатку яе:

„І затрубілі ў трубы, і зайгралі на жалейках, і пайшлі за раку",

—дык у канцы гэтае заўзятае бітвы —

„І так зьмяшалі татарскія палкі, што татары ня толькі змагацца, але вочы й рукі свае на літоўскае войска ўзьняць больш не адважваліся, князь-жа Міхаіл з усім сваім войскам гнаўся за імі, хапаў і забіваў іх да ракі Цэпры, і як прыбеглі татары да Цэпры, тады амаль усе ў рацэ й багне патанулі, і гэтак шмат татар і коняй у рацэ й багне было, што Літоўцы пераяжджалі на конях і пераходзілі пеша па мёртвых целах татарскіх і іхніх коняў, а іншыя няшматлікія з татараў уцяклі ды іх перахоплівалі на дарогах",

—а ўсё гэтае здарылася таму, што —

„І зьявілася нявыказная міласэрнасьць Божая Вялікаму Княству Літоўскаму і нявымоўная помста роду алкарана".

Ёсьць паблізу Клецку ўрочышча, ведомае дагэтуль пад назвай Красны Стаў. Гэта тут адбылася тая лютая бітва, дзе татарскія трупы загацілі рэчку, а іхная кроў ахвярбавала сабой узьніклы стаў, чаму й уся вакольная мясцовасьць дастала надалей назву Красны Стаў. Гэта тут гэраічнае войска Літвы, апрача багатае здабычы, вызваліла тады з палону сорак тысяч Беларусаў, захопленых татарамі для продажу іх у Турцыю. Продкамі палонены татары ў сваю чаргу двух тысяч татараў былі населеныя ў Клецку ягонымя Першая й Другая Татарскія вуліцы, дзе была іхная мячэць, а таксама вёскі Клеччыны Арда, Бабаевічы, Карацк ды іншыя.

Аднак калі ў самым Клецку ёсьць абавязковы для кажнага савецкага селішча шаблённы помнік, прызначаны палеглым воінам і партызанам 2-ое сусьветнае вайны, дык ня шукайце ў ім помніку ў гонар самаахвярных жаўнераў Міхаіла Глінскага. І сьветчаць цяпер тут аб іхняй несьмяротнай славе толькі векапомныя курганы ды крываваяя назва — Красны Стаў, калі толькі яшчэ не зьмянілі яе на імя таго ці іншага маскоўскага камісара, а ў Вільні прыгадвае аб ёй парыганы сяньня, прывабны па сваёй архітэктуры, касьцёл сьвятога Юрага, пабудаваны ў 1408-м годзе князем Міхалаем Радзівілам у вадзнаку перамогі пад Клецкам.

Апрача татараў, руйнаваў пазьней у 1660 г. Клецк іхні духовы спадкаемца расейскі ваявода князь Хаванскі, а ў 1706 г. швэдскі кароль Карл 12-ы, але ўсё-ж не зважаючы на тыя злыбяды, горад не занепаў. Гэтак, як моцна ўмацаваны, ён прыгадваецца яшчэ ў Сьпісе гарадоў Літвы 1387 г., шмат спрыяла ягонаму росквіту ў 16-м стагодзьдзі каралева Бона, калі адбала яго для сваіх аграрных рэформаў, ёсьць ён таксама й на Радзівілаўскай карце 1613 г., выдадзенай у Амстэрдаме. Яшчэ кароль Казімер 4-ы Ягайлавіч пабудаваў тут касьцёл, а ў першай чэцьверці 15-га стагодзьдзя, як сьветчыць П. Бацюшкаў у сваёй працы „Беларусь і Літва" (СПБ. 1890), існавалі ў ім чатыры праваслаўныя царквы.

Штатыдня ў панядзелкі адбываліся ў горадзе вялікія таргі, а на дзесяты тыдзень па Вялікадню прыпадаў кірмаш, які асабліва славіўся з продажу коняў. І манумэнтальным прышпілам аб колішнім ягоным эканамічным дабрабыце зьяўляюцца пабудаваныя на Рынкавае плошчы ў канцы мінулага стагодзьдзя ў вапрычоным беларускім стылі адмысловыя гандлёвыя будынкі — бромы. Разбураныя за савецкія часы ў Віцебску, Полацку й Пінску, яны нейкім цудам захаваліся ў Пружанах, Паставах і Клецку. Цяпер Клецкія бромы ўзяты пад дзяржаўную ахову, здымак зь іх зьмясьціла на сваіх старонках БелСЭ, але гэтае зусім не гарантуе ім захаванасьці.

Поўнае ўяўленьне аб выглядзе старога Клецку дае высокамастацкая гравюра другое паловы 16-га стагодзьдзя й паказальна, што велічны замак зь яе падаў У. Чантурыя ў сваёй манаграфіі „Гісторыя архітэктуры Беларусі" (Менск. 1969 году). Як нам ведама, вялікая рэпрадукцыя з гэтае гравюры ўпрыгожвала ў 30-х гадох залю гарадзкога магістрату, які знаходзіўся ў будынку на Рынкавай плошчы, але не падлягае сумлеву, што няма яе цяпер у габінэце першага сакратара Клецкага райкому КПБ, бо аж занадта падкрэсьлівала-б яна шэранькі твар цяперашняга Клецку.

Не дайшоў да сучаснасьці мураваны Клецкі замак, але захавалася Замкавая гара, што, прылягаючы да Лані, узвышаецца на паўночна-ўсходняй ускраіне гораду, ды назвы бліжэйшых вуліцаў — Замка-

ЧОРНАЕ ВЯЗЬМО ЗЬВЯЗВАЕ ДЗЬВЕ ДЫНАСТЫІ

НОВЫЯ ЦАРЫ АПРАЎДВАЮЦЬ АГРЭСЫЮ Й ЭКСПАНСЫЮ СТАРЫХ ЦАРОЎ

Пад гэткім загалоўкам Кітайскае агенцтва Сінхуа перадало 25 жніўня сёлета перадачу цераз Пэкінскае радыё на кітайскай, ангельскай і расейскай мовах. Казацкая Бібліятэка ў Нью Ёрку пераслала нам поўны тэкст гэтай перадачы, які, выказваючы адначасна падзяку Казацкай Бібліятэцы, ніжэй зьмяшчаем у значным скарачэньні.

⁂

„Царская Расея праводзіла агрэсыю за агрэсыяй і тэрытарыяльную экспансыю на працягу даўгога пэрыяду ў гісторыі. Факт гэты ведамы ўсім. Рэвалюцыйныя настаўнікі пралетарыяту К. Маркс, Ф. Энгельс, У. Ленін, Сталін з абурэньнем здэмаскоўвалі й асуджалі жорсткасьць агрэсыўных дзеяньняў царскае Расеі. У сяньняшні час, аднак, савецкая рэвізыяністычная кліка верхаводаў яўна хвальсыфікуе й падрабляе гісторыю, намагаючыся зьмяніць гістарычны прысуд, вынесены старым царом, з мэтаю апраўдаць іхнюю сацыял-імпэрыялістычную палітыку агрэсыі.

Першае, яны (гэтая кліка) адкідаюць змаганьне царскай Расеі за сусьветнае панаваньне і аб'ясьняюць захоп калёніяў намаганьнямі не дапусьціць да экспаньсыі іншых дзяржаваў і даць магчымасьць мясцоваму жыхарству вызваліцца ад чужаземнага паняволеньня.

Гаворачы аб царскай палітыцы Расеі, Маркс у сваім часе зазначыў: „ейныя мэтады, ейная тактыка, ейныя манэўры могуць зьмяніцца, але пуцяводная зорка ейнае палітыкі — заўладаньне сьветам — гэта ейная непарушная зорка". Энгельс таксама казаў, што царская Расея „карыстаецца ўсьцяж зьменнымі мэтадамі спаборніцтва зь вялікімі дзяржавамі, ніколі не адступаючы ад адзінай нязьменнай мэты — сусьветнага панаваньня Расеі". У сваёй працы „Імпэрыялізм — вышэйшая стадыя капіталізму" Ул. Ленін паказаў на табліцы, што ў 1914 годзе Расея ўступала толькі Вялікабрытаніі паводля разьмеру сваіх калёніяў, агульны прастор якіх быў большы, чымся прасторы ўсіх калёніяў Францыі, Нямеччыны, ЗША і Японіі, разам узятых.

Аднак, у артыкуле, зьмешчаным у першым нумары савецкага часапісу „Новая и новейшая история" за сёлетні год цьвердзіцца, што „няма дадзеных", якія падтрымлівалі-б „сьцьверджаньне", што „мэтай царскай Расеі была гегэмонія над усім сьветам". У артыкуле кажацца: „Ува ўсёй сусьветнай гісторыі да 1917 году Расею памылкова прадстаўлялі, як галоўную й амаль адзіную сілу агрэсыі".

Другое, пасяганьні царскай Расеі на іншыя краі й спробы заваяваць іх прадстаўляюцца як ужыцьцёўленьне палітыкі „добрасуседзкіх дачыненьняў" і як падтрыманьне „вызвольнага руху" або навет як абарона супраць „агрэсыі ў дачыненьні да самой царскай Расеі".

Трэйцяе, насільная анэксыя, праводжаная царскай Расеяй, прадстаўляецца, як „дабравольнае ўзьеднаньне".

Як усім ведама, шмат якія цяперашнія саюзныя й аўтаномныя рэспублікі Савецкага Саюзу былі насільна прылучаныя да царскае Расеі . . . Але савецкія рэвізіяністыя цьвердзяць у сваёй прэсе й іншых публікацыях, што Казахі, Кіргізы, Туркмэны, Башкіры, Азэрбайджанцы, Армяне, Казакі, Грузіны, Украінцы, Беларусы, Малдавяне й іншыя народы „прылучыліся да Расейскай імпэрыі па сваёй собскай волі, а некаторыя, маўляў, „зьвярталіся з просьбай прыняць іх у склад Расеі", а яшчэ іншыя навет вялі „змаганьне за ўзьеднаньне з Расеяй". Выходзіць, што ўсюды народы запрашалі царскую Расею ўварвацца ў іхныя краі й акупаваць іх! ! !

Аднак, і гэтае лгарства даўно адкінутае ў 30-м томе „Вялікай Савецкай Энцыкляпэдыі", што выйшаў у 1937 годзе. Гэтак званае „дабравольнае падпарадкаваньне казахскага народу" — чытаем там — „гэта ня што іншае, як яўнае лгарства і міт, ліхарадкава распаўсюджваны вялікадзяржаўнымі шавіністымі й казахскімі нацыяналістымі". Гэта сяньняшніх савецкіх рэвізыяністых проста б'е па твары!

Чацьвертае, бязьлітаснае каляніяльнае паняволеньне царскай Расеяй прадстаўляецца як „шчасьлівы рай . . ."

У сваёй працы „Імпэрыялізм — вышэйшая стадыя капіталізму" Ул. Ленін прывёў табліцу, якая паказвала, што з агульнай паверхні ў 22.800.000 квадратных кілямэтраў, якія належалі Расеі ў 1914 годзе, 17.400.000 квадратных кілямэтраў былі ейнымі калёніямі. Ня раз і ня два ён называў царскую Расею „турмой народаў", пісаў, што яна „пабіла сусьветны рэкорд паняволеньня народаў". Таксама Сталін паказваў, што „агрэсыўнасьць расейскага нацыяналізму спалучалася з роляй царызму як ката ў дачыненьні да нерасейскіх народаў".

Але „История СССР", „Туркменистан", „Рідна Україна", выдадзеныя савецкімі рэвізіяністымі, сьцьвярджаюць, што „Расея прынесла краю (Сярэдняй Азіі) эру шчасьця", што царская Расея дала магчымасьць „Украінцам пазбыцца ад нязгодаў і пачаць новы пэрыяд шчасьлівага жыцьця".

Каб прадставіць царскую Расею як „шчасьлівы рай" для людзей розных нацыянальнасьцяў, савецкія рэвізыяністыя хвальшуюць гісторыю. У 32-м томе „Вялікай Савецкай Энцыкляпэдыі", выдадзеным у 1936 годзе, паказваецца, што каляніяльная палітыка царскай Расеі прынесла Кіргізам галіту й зьнішчэньне. За дзесяцігодзьдзе з 1903 па 1913 год жыхарства Кіргізіі зьменшылася на 10%. Але рэвізіяністычны правадыр у сваёй публічнай прамове цьвердзіў у 1964 годзе, што панаваньне царскай Расеі ў Кіргізіі „вызваліла Кіргізаў ад пагрозы вынішчэньня як незалежнай нацыі". У „Гісторыі СССР", выдадзенай у 1954 годзе, прызнаецца, што пасьля анэксіі царскай Расеяй у Малдавіі ствараецца „аднабаковая сельска-гаспадарская эканоміка" і ейнае „прамысловае разьвіцьцё было вельмі слабае", а гэта „аб'ясьнялася ейным статусам калёніі". Але савецкі часапіс „Вопросы истории" цьведзіў у 1968 годзе, што прылучэньне Малдавіі да царскай Расеі „абясьпечыла Малдавянам магчымасьць больш шыбкага эканамічнага й культурнага разьвіцьця". На аснове гэткай падробленай гісторыі новыя цары прыходзяць да высновы, што „прылучэньне да царскай Расеі, навет насільнае, можа ўсё-ж такі быць прагрэсыўным у гісторыі" (глядзіце „Вопросы истории" № 11-ы за 1963 год). Гэта ўзапраўды тыпічная лёгіка каляніялізму й адкрытае апраўданьне агрэсыі . . .

І ўсё-ж Брэжнёў і кампанія прадаўжаюць гаварыць аб гэтым „дабравольным узьеднаньні". Пуцянін, пасол царскай Расеі ў Кітаі сваім часам заявіў, што тэрыторыя на поўдзень ад вонкавага Хінгану „бясспрэчна належыць да Кітаю паводля ўмовы". Н. Мураўёў, царскі губарнатар Усходняга Сібіру таксама прызнаваў, што на гэтай тэрыторыі былі „кітайскія чыноўнікі й пасты". Але Брэжнёў і кампанія цьвердзяць, што жыхары згаданай тэрыторыі „ня былі пад нічыёй юрысдыкцыяй", што „там ня было адміністрацыйных органаў ураду Цына" (Цын — кітайская дынастыя 1644-1911 г. г.) і г. д., і г. д.

Узапраўды, „старанны вучань пераўзысіў вучыцеля", новыя цары пераўзысілі старых цароў!!!

Дык чаму-ж новыя цары з гэткім запалам апраўдваюць агрэсыю і палітыку экспаньсыі старых цароў?

Адказ на гэтае пытаньне, паводля Энгельса, гэткі: „Кажны Расеяц, што зьяўляецца шавіністым, рана ці позна стане на калені перад царом!" Дзьве дынастыі — Раманавых і Хрушчова-Брэжнёва — зьвязаныя чорным вязьмом, г. зн. агрэсыўным і экспансіяністычным характарам **вялікарасейскага** шавінізму й імпэрыялізму. Розьніца між імі адно ў тым, што апошняя выступае пад маскай „сацыялізму". У запраўднасьці-ж гэта „сацыял-імпэрыялізм" у сяньняшнім значаньні гэтага слова.

Але гісторыя — гэта аб'ектыўная рэальнасьць, якая не дапускае хвальсыфікацыі і якой ніхто ня можа схвальшаваць. У іхных намаганьнях апраўдаць старых цароў ды пайсьці іхнай дарогай, імкнучыся да **ўсясьветнага панаваньня,** новых цароў — Брэжнёва й кампанію — спаткае яшчэ больш бессаромны ўдзел, чымся цароў старых".

СОРАК ДЗЁН

(УСПАМІНЫ НАД СЬВЕЖАЙ МАГІЛАЙ)

Сорак дзён таму заўчасна перастала біцца сэрца Ліды Нікан — чулае, шчырае сэрца жонкі Мікалая Нікана, ведамага беларускага патрыёты і грамадзкага дзеяча ў Аўстраліі. Сяньня, 2-га сьнежня 1973 году, у праваслаўнай царкве на Эльм Стрыт у Мэльбурне, паводля старой хрысьціянскай традыцыі, у саракавы дзень пасьля сьмерці адбылася паніхіда за супакой душы нябожчыцы. На паніхідзе было шмат людзей — Беларусаў і іншых нацыянальнасьцяў. Усе ведалі Ліду Нікан, гутарылі зь ёй, шанавалі і паважалі яе, а яна іх таксама

„Спадарыня Ліда" — так пераважна называлі яе проста, але шчыра, ейныя блізкія й знаёмыя. Бацька нябожчыцы быў ведамым украінскім тэатральным дзеячом, акторам, носьбітам тэатральнага мастацтва. Маці з эстонскага роду. Бацька прывіў дачцы змалку любасьць да мастацтва й красы. Яна добра ведала беларускую мову і, як родную, шанавала яе. Апрача славянскіх, валодала эстонскай, швэдзкай, ангельскай, нямецкай мовамі. Спадарыня Ліда ня толькі натхняла мужа да працы, да ўзгадаваньня і выхаваньня ўзятых сіротаў-дзяцей, ня толькі шыла беларускія нацыянальныя сьцягі і вышывала сарочкі. Яна ўсім сэрцам і душою жыла ў сьвеце красы — чароўнай і вечна жывой. Мела прыгожы голас і натхненна сьпявала. Захаплялася музыкай і цаніла яе. Ведала Чайкоўскага, Бэтховэна, Моцарта, Вагнэра, Шопэна — усе іхныя музычныя творы ня толькі вычувала, але глыбока разумела. Чытала, успрыймаючы і разумеючы, ня толькі Шаўчэнку й Купалу, але Шэксьпіра й Гётэ, Байрана й Гайнэ. Цікавілася мастацкімі палотнамі Рэпіна й Рэмбрандта. Прыгадвала заўсёды пра творы эстонскага й швэдзкага народных эпасаў, шмат урыўкаў зь іх дэклямавала ў арыгінале пры сустрэчах зь сябрамі. Мы чулі словы незразумелых нам моваў, але паводля пачуцьцяў і гукаў пераймалі іхны сэнс:

Мне адно прыйшло жаданьне,
Я адну задумаў думу . . .
або:
Плакаў стары Вайнэмайнэн,
каціліся чыстыя сьлёзы
Зь берагу ў воды бліскучыя,
з водаў — у немарач твані . . .
. . . Шчасьце і гора маіх і братоў,
і сясьцёр аднакроўных.

Нябожчыца любіла вясну й кветкі. І ўсе, што праводзілі яе на вечны супачын, абдарылі ейную магілу вянкамі кветак, проста ўваскроснай крыніцай вянкоў. Кветкі зьвялі, але ніколі ня зьвяне ў душы пачуцьцё іхнага няўміручага расьцьвітаньня.

У доме, у якім жыла вечнай памяці Ліда Нікан і які гаспадар называе „Прыпынкам", у пакоі сярод кніжак (а ў гэтым пакоі заўсёды была яна), сярод плітак з запісамі музыкі і г. д., стаіць узьнёслы столік для кветак. На століку — фатаграфія нябожчыцы. З двух бакоў фатаграфіі гараць ціхапалымяныя сьвечкі. Між сьвечак — скрыначка з музыкай. Накручваецца пружына — і вы чуеце цудоўную мэлёдыю Бэтховэна, якую нябожчыца бязьмерна любіла. У мэлёдыі — горыч і плач душы пры няшчасьці, а пры радасьці — уцеха і захапленьне. І яна жыве, ня моўкне гэтая мэлёдыя ўва ўзьлёце ў высокі сьвет душы адойшлай ад нас на няўхільнай дарозе ў тое-ж адойсьце.

А. С.

ПАМЯЦІ ЛІДЫ Н.

Любіла красы паўніню,
ішла напярэймы дню.
Хто дыхаў нязгаснай красой,
той вечна жыць будзе, бо зь ёй.

А. С.

23. 10. 1973.

П А П Р А Ў К А

У артыкуле А. К. „Сьвятой памяці Лідыя Нікан", надрукаваным у папярэднім нумары „Беларуса", былі наступныя недакладнасьці, якія на просьбу мужа Нябожчыцы ніжэй папраўляем: 1. прозьвішча бацькі Нябожчыцы ня „Бешанкоўскі", як было надрукавана, а — Пашынкоўскі; 2. Мікалай і Ліда пажаніліся ня ў 1950, а ў 1949 годзе; 3. ня Чырвоны Крыж выслаў Яе ў Швэцыю, а па звальненьні зь нямецкага лягеру-турмы ўдалося Ёй з групай Эстонцаў нелегальна ўцячы ў Швэцыю, дзе была каля 5 год і там пад канец і пасьля вайны працавала ў Чырвоным Крыжы, дапамагаючы ахвярам вайны. Із Швэцыі ў 1948 г. прыехала да маці ў Лёндане й там-жа адразу ўлучылася ў грамадзкае ўкраінска-беларускае жыцьцё.

П А Д З Я К А

Найшчырэй дзякую ўсім тым, што адгукнуліся на маю нядолю й акалі маральную дапамогу ў гэтак цяжкі для мяне час, калі раптоўна страціў каханую Жонку й адданага Сябру жыцьця. Дзякую ўсім, што ўшанавалі Ейную Памяць.

Мікола Нікан

вае й Завальнае. Дагэтуль можна заўважыць ейную высокую наспу, вал і роў, якія абмяжоўвалі ўласьне замак і горад пры ім, прычым першы займаў плошчу 80 на 86, а другі 110 на 400 мэтраў. Як сьветчыць „Археалягічная карта Беларусі" (Выпуск 2. Менск. 1971 г.), археалёг П. Лысенка адкапаў тут у 1966-67 г.г. вялікую колькасьць цырамікі 11-12 стагодзьдзяў, а гэтае дазваляе прыпушчаць, што горад узьнікнуў раней за час свайго першага прыпаміну ў гісторыі. Аднак калі сама зямля парупілася аб ахове археалягічных помнікаў, прыхаваўшы іх у сабе, дык затое сумны лёс пасягнуў тутэйшыя цікавыя архітэктурныя помнікі.

Здаўна аздабляла сабой Клецк мураваная двухвежавая Ўваскрасенская царква, што знаходзілася на рагу Ўваскрасенскае-ж вуліцы й Рынкавае плошчы, і ў ейным сутарэньні была іншая маленькая царква, або — крыпта, дзе адпраўляліся Божыя Службы ўзімку, бо яна агравалася. У кагадзе прыгаданай мной „Гісторыі архітэктуры Беларусі" Ул. Чантурыі яе можна бачыць з кумпаламі, а на здымку ў кніжцы В. Жучкевіча „Гарады й сёлы Беларусі" (Менск. 1959 г.) яна пададзеная бязь іх. Каб усё зразумець, дазвольце прывесьці вытрымку зь інтэрвю супрацоўніка Акадэміі навук БССР В. Нікіціна „Летапіс векапомнага", апублікаванага ў газэце „Літаратура і мастацтва" ад 9-га сьнежня 1969 г.:

„У самым Клецку ёсьць, правільней была, Уваскрасенская царква рэнэсансавага тыпу (17 стаг.), якіх наагул няма на Беларусі. Бязь ведама Міністэрства культуры БССР мясцовыя ўлады вырашылі ўсяліць туды нейкі цэх заводу. Прабілі шырокія вокны, зялезабэтонным перакрыцем разрэзалі ўнутраную прастору на два паверхі. Распрацаваў праект гэтае перабудовы інстытут „Белпрампраект" (Галоўны інжынер І. Хацкін). Калі наш супрацоўнік паспрабаваў гутарыць па ўсіх гэтых справах із старшынём Клецкага райвыканкому Я. Валністым, гэты адказны кіраўнік павёў сябе груба, заявіў, што яму „трэба будаваць матарыяльную базу, а не займацца цэрквамі, эстэтыкай".

Між іншым, трэба шчыра заўважыць, што рупар гэтых валністых — вельмі ўбогая тутэйшая раённая газэтка мае надзвычай вычарпальную для іх па свайму местачковаму гумару назву, а менавіта — „Да новых перамог". Паказальна таксама, што тутэйшыя ўлады й Рынкавай плошчы надалі ймя Маякоўскага, хоць той аніякага рашуча дачыненьня да Клецку ня меў. І каб не валністыя, дык гэтая плошча, магчыма, дастала-б імя вялікага беларускага гуманістага Сымона Будная, які з 1560-га па 1562-і год жыў і працаваў у Клецку, дзе была тады друкарня.

Разам ізь зьнішчэньнем Уваскрасенскае царквы зьнікнуў у невядомасьці і старажытны цудадзейны абраз Клецкае Божае Маці, які спачатку знаходзіўся ў тутэйшай Пакроўскай царкве, а потым ужо быў перанесены сюды. Ён вельмі шанаваўся ў народзе і аб ім існавала паданьне, што калі за часы Паўночнае вайны Швэды ўвялі ў царкву коні, дык ня ў стане былі іх адтуль вывесьці і валтузіліся зь імі, пакуль не падасьпеў літоўскі аддзел ды пазабіваў іх. Гэты сьвяты абраз, апрача свайго рэлігійнага значэньня, зьяўляўся мастацкім, гістарычным і нацыянальным помнікам, але што валністым да гэтага.

Пагроза зьнішчэньня, паводля прапановы газэткі „Да новых перамог", навісла над другім архітэктурным помнікам Клецку — тымчасова яшчэ дзейнай, старадаўнай драўлянай Пакроўскай царквой, якая знаходзіцца адразу за горадам на гасьцінцу да Нясьвіжу, на горцы пасярод вялікага праваслаўна-каталіцкага могільніку. Між іншым, яна чамусьці больш вядомая ў народзе пад назвай Арынінскае, а часам тубыльцы проста кажуць — „Пад Арынкай" — маючы на ўвазе царкву й могільнік. Пад склад вытворча-харчовага камбінату ўжыты цяпер вялізны фарны аднавежавы касьцёл на Слонімскай вуліцы. Ужо па вайне разбурылі цікавую па свайму стылю драўляную мячэць і старую мураваную сынагогу, што была таксама на Слонімскай, якой нададзена цяпер імя вуліцы Гагарына.

Побач зь Беларусамі — праваслаўнымі й каталікамі — услаўлялі ў здаўна веразносным Клецку па свайму Бога юдзеі гэбрэі й мусульмане татары, пакуль не абвалілася на ўсіх іх бязбожная расейска-бальшавіцкая навала. І тут, як супрацьлеглае, адразу прыгадваецца адна характэрная для вольнага сьвету падзея, якая мае дачыненьне да Клецку.

У пачатку 60-х гадоў у Нью Ёрку, у ягоным Брукліне, памёр у вельмі старым веку ўцякач ад фашызму й сугучнага яму бальшавізму рабін Арон Катляр. Ён атрымаў духоўную асьвету ў Міры, а ў Клецку на працягу некалькіх дзесяцігодзьдзяў зьяўляўся адным зь ягоных апошніх рабінаў. І ў Амэрыцы, як і ў Клецку, рабін Катляр набыў паміж вернікамі вялікія аўтарытэт і пашану. Паказальна, што ў пахавальнай працэсіі да аэрадрому ўдзельнічала 75 тысяч асобаў і блізу 200 аўтаў. Яго пахавалі ня побач зь ягонымі бацькамі на паруганым гэбрэйскім могільніку пры дарозе з Клецку да Баранавічаў, а ў вольналюбным Ізраілю, гэраічная гісторыя якога зьяўляецца бліскучым узорам для ўсіх паняволеных бальшавізмам народаў.

А можа хто-небудзь пачне даводзіць, што я сьвядома абмінаю росквіт культуры ў сучасным Клецку, бо, паводля БелСЭ, у ім, маўляў, ёсьць сярэдняя школа, музычная, прафэсыйна-тэхнічнае вучылішча і г. д. Так, усе гэтыя навучальныя ўстановы запраўды ёсьць, але й разам узяты яны ня вартыя аднае Клецкае Беларускае гімназіі, хоць і праіснавала яна ўсяго з 1924-га па 1931-ы год. Калі ў сучасных тутэйшых школах родная матчыная мова — вопратка народнае душы — ужываецца толькі на неабавязковых лекцыях беларускае мовы ды калі імкнуцца яны вылучна да абмаскальваньня нашага народу і практыкуюць усялякае ўслаўленьне ягонага галоўнага адвечнага ворага — Расейцаў, дык слаўная Клецкая Беларуская гімназія, якая штогод урачыста абыходзіла народнае сьвята 25 сакавіка, а сьцены ейных клясаў былі ўпрыгожаныя нацыянальнымі эмблемамі, зьяўлялася кузьняй патрыятызму.

Шмат выдатных дзеячоў загартаваліся тут, каб да скону свайго змагарнага жыцьця заставацца перадусім і дарэшты Беларусамі. І хай сабе для цяперашняе сярэдняе школы пабудавалі тут вялікі будынак на вуліцы ймя Гагарына, тады як Клецкая Беларуская гімназія месьцілася ў сьціплых дамох сьпярша паблізу Пакроўскае царквы, а потым па Татарскай вуліцы, але яны заслугоўваюць мэмарыяльных дошкаў.

А магчыма каго-небудзь цалком задавальняюць тыя новыя дробныя прадпрыёмствы, якія адкрыліся ў Клецку, як у раённым цэнтры Менскае вобласьці БССР, накшталт розных садовіна-гародніх камбінатаў, дык яны-ж тыповыя таксама для тысячаў іншых раённых цэнтраў СССР ад Рыгі да Ўладывастоку і нічым рашуча ўласьне для Клецку не паказальныя. Горад бадай згубіў сваё апрычонае нацыянальнае аблічча і першы-лепшы турысты, калі толькі яму дазволяць наведаць Клецк, не адразу зразумее, дзе менавіта ён апыніўся — ці на Беларусі, ці, прыкладам, у Разанскай вобласьці РСФСР. Аднак мы ня трацім надзеі.

Хай сьпяць вечным сном гэроі Краснага Ставу, але затое несьмяротны іхні дух ніколі не памрэ ў беларускім народзе. Калі разам з усімі паняволенымі Масквой народамі паўстане Беларусь ды сьскіне зь сябе расейска-бальшавіцкія ланцугі, тады адродзіцца разам зь ёю і слаўны Клецк. А сумесна зь ім адшукае сваё апрычонае прыгожае рэчышча ягоная зьнявечаная Лань і да ейных адроджаных берагоў вернуцца з выраю зьніклыя цяпер салаўі.

Юрка Віцьбіч

МАРШ „ФІЛЁЗАФАЎ" БССР

Завяртанцам, з нагоды зьяўленьня ў іхнай шкумяціне „Голас Радзімы" (№№ 1305, 1306) артыкулу „Да вяршынь філасофскай навукі". прысьвечае — Аўтар.

Скарына, Зізані, Сымон Будны
Падымалі мудрасьці пласты.
Мы, ахвосьце Беларусаў мудрых,
Круцім Маркса, Леніна хвасты.

Мы кляліся барадою Маркса —
Праслаўляць Маскоўскую турму:
Ад Нямігі да „каналаў" Марса
Пашыраць чырвоную чуму.

На ўвесь рост ня крочым — ходзім
ракам.
Не на ўзвышшы йдзём — паўзём
уніз,
Пераджоўваем гнілы сілос бяз смаку:
Ленінізм, марксызм ды брэжнявізм.

Мы грамілі нацыяналістаў,
Гартаваліся ў крыві пяро . . .
А цяпер патрошым сіяністаў,
Вытрасаем з рызаў сьвятароў.

Мы Сакрата, Канта ды Сьпінозу
Ў КГБ сьпісалі „у расход" . . .
Мы разумным баламуцім розум —
Павялічваем аслоў прыплод.

Ленінскім узброеныя плешам,
Гэніяльнай тухтай Ільліча,
Набіваем галавенькі пешак:
Падхаліма, ката, псых-рвача . . .

Ня дурнейшыя за Фаэрбяха . . .
Прападзі ты, немарач, і згінь!
Нашу мужнасьць разбамбілі
страхам,
Замянілі робатам мазгі.

Для чаго нам галава прышыта
І прычэплены язык за рот?
Каб жылі мы весела і сыта,
І дурылі дарагі народ.

Міхась Кавыль

ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАЎ
І ШЧАСЬЛІВАГА НОВАГА ГОДУ

СЯБРОМ, ЗНАЁМЫМ І ЎСЯМУ БЕЛАРУСКАМУ ГРАМАДЗТВУ

ШЧЫРА ЖАДАЮЦЬ

ВІНЦЭНТ І РАІСА ЖУК-ГРЫШКЕВІЧЫ

SCHACK'S HALL, INC.

УЛАСЬНІКІ БРАТЫ В. і Р. АРЦЮШЭНКІ
жадаюць сваім кліентм

ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАЎ
І ШЧАСЬЛІВАГА НОВАГА ГОДУ!

АРГАНІЗАЦЫЯ БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАЕ МОЛАДЗІ, АДДЗЕЛ НЬЮ ДЖЭРЗІ
І БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАЯ МОЛАДЗЬ ІЗ САЎТ РЫВЭРУ, НЬЮ ДЖЭРЗІ,

ветліва запрашаюць усіх Беларусаў на

ВЕЧАРЫНУ ЗЬ ВЯЧЭРАЙ

ладжаную супольна 23 лютага 1974 г. ў залі
Беларуска-Амэрыканскага Грамадзкага Цэнтру ў Саўт Рывэры.
Пачатак а 8-ай гадз. увечары. Ад 8-9 гадз. Вячэра й Мастацкая частка.
Ад 9-ай гадз. ТАНЦЫ пад музыку беларускай аркестры
Я. Жыдовіча.
Уступ $ 10, для студэнцкай і школьнай моладзі $ 5.
Скарыстайце з нагоды прыемна правесьці час на

ВЕЧАРЫНЕ БЕЛАРУСКАЕ МОЛАДЗІ!

З КАЛЯДОЮ, З НОВЫМ ГОДАМ!

З Калядою, Грамадзяне,
И з Новым Годам прывітаньне,
Ўжо як стала ў нас ў звычаю,
Зноў Рэдактар пасылае
Із Калегіяй ўсёй чыста
Шчыра з сэрца і ўрачыста
Тым уперш, што памагалі
И грошы ўпору прысылалі,
Ды і тым, што йшчэ часова
Ўкрад чыталі за дармова;
Ўсім ад нас Вам пажаданьне:
Ў Новым Годзе няхай стане
Кожан шчасны і багаты,
Каб хапіла на аплату
Без пазнакі у кішэні
Шэсьць даляраў даць найменей!
Хай і больш шчадрысь Вам доля,
Каб ўва ўсіх было даволі
Да падпіскі у дадатку
Ў дар прыкінуць хоць дзясятку!
А каму найбольш ўшанцуе
Хай і соткі не шкадуе,
Бо ўсёроўна нам ніколі
Тут багацьця не даволі,
А да хітрасьці такое,
Каб забраць дабро з сабою,
Наўпярок людзкой ахвоце,
Ишчэ дайсьці нам не ўдалося.
Грош разумна мець ў запасе,
Ды ці мэты ў тым жыцьця ўсе? . .
Ці у тым, калі спарыцца,
Да дабра каб далажыцца?!
Дык пакуль ня стала позна
Гожы сьлед пакінуць можна
Па сабе на гэтым сьвеце
Памагаючы газэце.
Бо час зыйдзе й нас ня стане,
Ды успомняць грамадзяне
Прышлай вольнай Беларусі,
Што па сьвеце ў расьцярусе
Ў вадно сілы мы злажылі
І ўсё чыста скрозь зрабілі,
Змогі колькі нам хапала,
Беларусь каб вольнай стала.
Спад спытаюць з нас насьледкі,
„Беларуса" ўзяўшы ў сьветкі,
І дазнаюцца калісьці,
Што з каго было карысьці,
Перагорнуць ёк балоны,
Дзе ўпісаныя імёны
Ўсіх, што рады як давалі
Ў Справе нашай памагалі,
Ці грашмі, на колькі стала,
Ці работай, што прыпала.
І нажаль нашчадак ў смутку
Ці адзін успомніць чутку
Праз таго, адзін што з роду
Выйсьці шчасьце меў ў свабоду,
Ды за тое ў дзякла Богу
Не зрабіў ў жыцьці нічога,
Край каб вырваць із няволі
И сваяком палепшыць долю,
А ў чужы натоўп убіўся
І прапаў, як не радзіўся.
Нам даруйце, што праз грошы
Гаварыць шмат давялося,
Ды ўсе цэны пнуцца ўгору,
А з дасюльняга ў год збору
Зь імі зьбегчыся нязмога: —
Ўсё з скупецтва драбязнога
І з дарэмнае нязгоды,
Што нас дзеліць ў два народы,
Ды зь нянавісьці сьляпое,
Што кіруе нас на тое,
Нашым ворагам ў памогу
Падстаўляюць сабе каб ногу.
Праз сьмяхотную нязладку,
Што й ня ўспомніць ёй пачатку,
А ні іншае прычыны,
Як наш розум йшчэ дзяціны,
Ці-ж праз гэткія драбніцы
Права маем мы забыцца,
Што сваяцтва нас злучае,
Бо ў нас Маці ўсіх адная,
Што нас пеставала ласкай,
Беларусь, краіна — казка
И сьлед таму, каб паміж намі
Згода стала, як з братамі —
Хоць у думках кожан вольны,
Ды знайсьці трэ шлях супольны,
А ня траціць сіл дармова,
Каб было ўсё дубальтова
Там і гэтта ўсё адразу
Для марнацкага паказу,
Ды таго, хто робіць нешта,
Каб сапхнуць адно як зь месца,
Хоць й выходзе па дурному:
Сам ня гам й ня дам нікому.
Працы ў нас, сябры, навала,
Ды работнікаў за мала,
Дык замест таўчыся марна
Сілы ўжыць трэ гаспадарна:
Дзе адзін ужо працуе
Іншы ў злосьць каб нос ня суе,
А ўвакол сам азірнецца
І работа ўраз знайдзецца,
Мы якой праз нашу звадку
Не кранулі йшчэ пачатку.
Веку чвэрць мы ўжо згубілі,
Як ў намоваў ймгле блудзілі,
У падцкоўнай кананадзе
Ишлі ўміжсоб вайной у чадзе
И не народ як, а калекі,
Да чужой брылі апекі,
Бо мазгі у нас слабыя
Ўвер давалі, што сьвятыя
Ўсе чужацкага заводу,
А каб нашаму народу
Як да Бога даступіцца
Трэ у некага прасіцца,
Бо няйнакш, як ў перакладзе
Богу просьба ў вуха ўпадзе.
На адваг-ж хто здабыўся
И ласкі ў Бога сам прасіўся
Для дабра сваіго народу —
Ўсяк таму рабілі шкоду,
Ды й нягоднасьцяў ня мала
Скрозь на сорам нам хапала.
Ну і што-ж з тае нам бойкі —
Не знайсьці дабра ні колькі:
Шмат папару ў нашым полі,
Не ўзгараць што больш ніколі
І найбольш што дарагое —
Пакаленьне маладое,
Па сабе пакуль лупілі,
Незваротна разгубілі.
А дзе кнігі ў нас, газэты,
Што праз Край сказалі сьвету?!
Сорам, сорам ўсім прызнацца,
Ды няма з чым паказацца!
Што-ж, жальбы на раз даволі,
Каму-ж праўда ў вочы коле,
Бо якраз прышлася мерка,
Ня віную хай люстэрка,
А ў душу сваю хай гляне,
Як па праўдзе хрысьціяне
Робяць сьвятняю парою
І даруе ўсё благое,
Што дазнаў, мо й бяз прычыны,
Ў былай спрэчкі гарачыні,
І згадаўшы, што часамі
Ўбод і сам каго рагамі,
Руку брату хай працягне
Ды ўзаемна зь ім прысягне,
Што цкаўцы ужо ніколі
Не зманнуць нас біцца болей.
Страты шмат ў нас за плячыма
Ды зрабіць яшчэ магчыма
Не малы лік добрай працы,
Калі згодна й шчыра ўзяцца.
А ня йшла каб сіла зводна,
Лучнасьць мець нам неабходна,
Спосаб-жа адзін на гэта —
Ня трымаем мы ў сакрэце,
„Беларус" што тут на ўвеце —
Гвалт між намі як суймецца
Месца ў ім для ўсіх знайдзецца,
Ды й па праўдзе, без пахвалы,
Ён каштуе вельмі мала,
Звыш бо пошты і друкарні
Ўвесь зыдатак ў нас ахвярны —
Летась мы аб тым пісалі
И верым Вы ўсе ўпаматалі,
Дык каб больш не назаляцца
Зноў ня будзем паўтарацца,
А ўзначыць за год каб зьмену,
Тут прыкінем словаў жменю.
Борзда году доўж зьляцела,
Бо малей йшчэ стала кола:
Каранеўскі ўжо Мікола,
Успаможнік наш ахвотны,
Ў шлях пайшоў непаваротны —
Хай зямля яго ў спачыне
Ахіне як пух птушыны
И за ягонае прыяньне
Ўвек ўспамін па ім астане!
И чытачоў ў працягу году
Адыйшло шмат назаўсёды,
З кажным боль нам разьвітаньне
І ня гіне ўспамінаньне.
Пляны доля свае мае
І ня ў пору забірае
Працаўнёў ад нас па крысе,
Што бяз іх не абыйсьціся,
А й жывы хто застаецца
З працы цяжкае даецца.
Тое сама й паміж намі:
Нарабіўшыся гадамі
Сёй і той дарэшт змарыўся
И адпачыць ўжо папрасіўся;
Праца з гэтага ня стала,
Ды на іншых болей спала.
Што-ж, рабіць нам ня вучыцца,
Ды адно трэ клапаціцца,
Каб усе Вы, грамадзяне,
Нам давалі падтрыманьне.
Дык як летась, на Год Новы,
Зноў зрабеце пастанову:
Ў беларускай кожнай хаце
Была шчодрасьць каб ў ваплаце
З добрай волі, ня з прымусу,
На выданьне „Беларуса"!
І з надзеяй, што так стане,
Яшчэ раз на разьвітаньне
З Калядою прывітаньне
И году шчаснага жаданьне
Шле Рэдактар Вам Галоўны
І Рэдакцыі склад поўны!

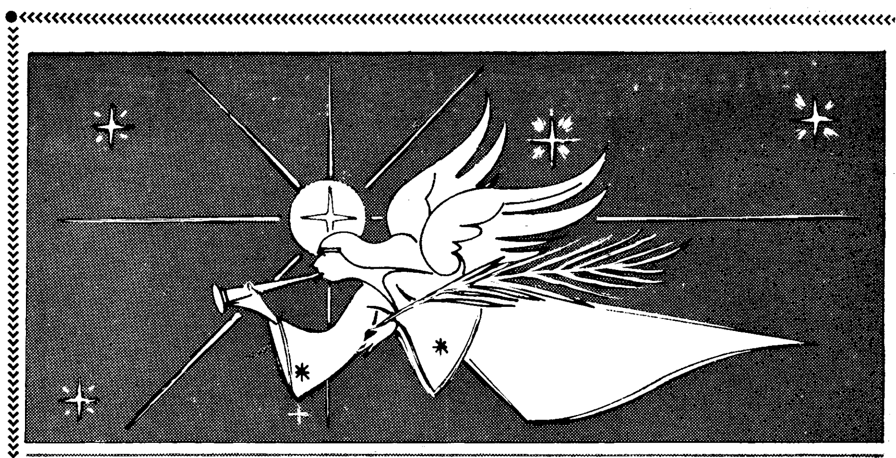

Радасных Калядаў!

СВАЯКОМ, ПРЫЯЦЕЛЯМ, ЗНАЁМЫМ
І ЎСІМ СУРОДЗІЧАМ АД ШЧЫРАГА СЭРЦА ЖАДАЮЦЬ

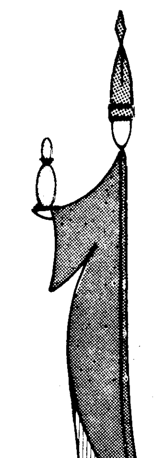

АЗАРКА МАРЫЯ, ЯНКА, ЮРЫ, ІРЭНА
Інж. АЛЕКСЫ ПАВАЛ
АРСЕНЬНЕВА НАТАЛЬЛЯ
БАРТУЛЬ ВЕРА, ПРАНЬЦІШ, АНЯ й АНТОН
БЕЛАРУСКІ ВЫДАВЕЦКА-МАСТАЦКІ КЛЮБ „ПАГОНЯ"
БЕЛЕНІС ЛЮДВІКА і АНТОН
Інж. БРУЦКІ ЯНКА
ВОЙТАНКА МАТУШКА МАРЫЯ
ВОЙТАНКА МАТУШКА ФІЛЯМЭНА, ГАННА, МІКАЛАЙ і ЛЯВОН
Д-р ВОЙТАНКА ЛЕНА, РАСЬЦІСЛАЎ, РАСЬЦІСЛАЎ малодшы й АЛЯКСАНДРА
Д-р ВЯРБІЦКІ АЎГЕН зь СЯМ'ЁЙ
ГАНЬКО МАРЫЯ й МІКОЛА
Інж. ГАРОШКА МІКАЛАЙ зь СЯМ'ЁЙ
Др. ГРАБІНСКІ БАЛЕСЛАЎ зь СЯМ'ЁЙ
ГРЭБЕНЬ МІКАЛАЙ зь СЯМ'ЁЙ
ГУТЫРЧЫК ЛІТВІНА, СЯРГЕЙ і РАГНЕДА

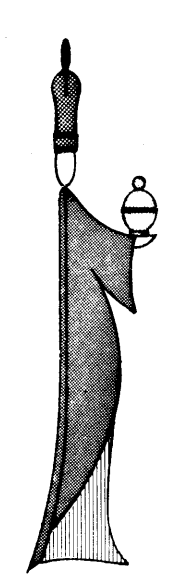

ДАНІЛОВІЧ АЛЯКСАНДРА, БРАНІСЛАЎ і ЭДЗІК
ДАНІЛЮК МАРЫЯ і БАРЫС зь СЯМ'ЁЙ
ЖЫЗЬНЕЎСКІ НІКОДЭМ і АННА зь СЯМ'ЁЙ
Д-р ЗАПРУДНІК ВОЛЬГА, ЯНКА, НІНА й ВЕРА
КАЖАН ВІТАЛЬ зь СЯМ'ЁЙ
КАРАНЕЎСКІ СТЭФА, ФЛЯРЫЯН, ГЭЛЯ, МІХАСЬ, ВАНДА, ЯДЗЯ, КАРАЛІНА, ДАНУСЯ й МІХАСЬ малодшы
КАХАНОЎСКАЯ ЯНІНА й МАЦІ
КУНЦЭВІЧ МІКАЛАЙ
Д-р МАЛЕЦКІ ЯЗЭП
МАРКЕВІЧ АНТОН зь СЯМ'ЁЙ
МІЦКЕВІЧ АЛЯКСАНДАР зь СЯМ'ЁЙ
Д-р НАБАГЕЗ УЛАДЗІМЕР зь СЯМ'ЁЙ
НАЙДЗЮК ЮЗЯ, ЧАСЛАЎ, КАРНЭЛЯ й ЯДЗЯ
НІКАН МІКОЛА й ДЗЕЦІ
Іiж. НОРЫК КІНУСЯ, ЛЕАНІД і ДЗЕЦІ
ПАШКЕВІЧ ПАВАЛ зь СЯМ'ЁЙ

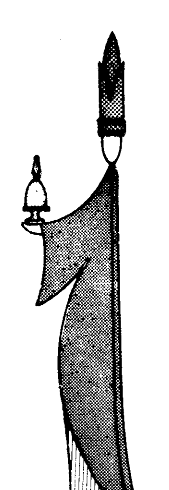

Д-р РАМУК ВЕРА, ВІТАЎТ і ДЗЕЦІ
РОДЗЬКА ВЕРА, ФІЛЯРЭТ зь СЯМ'ЁЙ
Д-р. САЖЫЧ ЯЗЭП і СЯМ'Я
СТАГАНОВІЧ МАРЫЯ, АЛЯКСАНДАР і СЯМ'Я
Інж. СТАНКЕВІЧ ВЯЧАСЛАЎ зь СЯМ'ЁЙ
Д-р СТАНКЕВІЧ ЗІНАІДА, СТАНІСЛАЎ і РАЯ
СТОМА НІНА й ВАСІЛЬ
СТУС НЮСЯ
СУБОТА КАЦЯРЫНА і АДОЛЬ
СУРВІЛА ІВОНКА, ЯНКА й ДЗЕЦІ
ТУЛЕЙКА ВОЛЬГА і МІХАСЬ
ШУКЕЛАЙЦЬ АНТОН
ЧАРНЭЦКІ ЯНКА й АЛЯКСАНДРА
ХАНЯЎКА МАРЫЯ, ЧАСЛАЎ і СЯМ'Я

Шчаснага Году!

НЯХАЙ ЖЫВЕ „КАЛІНА"

У № 198 „Беларуса" зьявіўся артыкул „народнага артыстага" Селях-Качанскага „Беларуская народная песьня" з падзагалоўкам „Хто і як яе на чужыне рэпрэзэнтуе". Артыкул мяне зьдзівіў, а шмат каго, асабліва харыстак хору „Каліна", абурыў. І ўзапраўды, няўжо артысты Селях-Качанскі думае, што слова „народны" дае яму права зьневажаць прадстаўнікоў гэтага народу, нашых слаўных, актыўных, працавітых, здольных і прыгожых жанчынаў хору „Каліна"?

Народ наш далікатны й цярплівы, паважае сваіх бардаў, але ня любіць самазванцаў і не даруе крыўдзіцелям. Для апошніх ён стварыў вельмі трапныя характарыстыкі: „Пана па халявах пазнаюць, а хама па языку", „Якія самі, такія й сані", „Які панічок, такі й язычок" ды шмат іншых.

Спадзяюючыся, мабыць, што й яму адмераецца паводле заслугаў, артысты Селях-Качанскі словы абразы „рэчэ" вуснамі „глядача іншых нацыянальных групаў". Гэтаму глядачу, быццам, а ў запраўднасьці самому Селяху-Качанскаму не падабаецца, што хор „Каліна" выступае ў белых, даўгіх да пятаў нейкіх кашулях, быццам народных сукнях, „у такіх, — зласьліва крытык, — у якіх у былой Расеі апраналі толькі нябожчыкаў, кладучы ў труну, і якія называліся саван". А пад тым „саванам" не чаравічкі, якімі плясківала слынная Лявоніха, а чырвоныя пантофлі, а на галовах ня хусткі, а нейкая „лахудра".

Допусьцім, што нехта Спадару Селяху-Качанскаму нешта такое гаварыў. Ведаючы, як нас „паважаюць" нашыя суседзі, чаму „народны" артысты не заступіўся за свой народ і не сказаў ім вось хоць-бы гэткае: „Прабачце, даражэнькія! З расейскіх нябожчыкаў мы ніякіх мерак ня здымаем. Гэта з нас Расейцы паздымалі шмат і мерак, і навет скураў, але мы іхнімі сьцежкамі-дарожкамі ня ходзім. У нас ёсьць да каго прымяраца. Вось хоць-бы нашая слаўная княгіня Рагнеда, Сьвятая Еўфрасіньня Полацкая. Ды і нашыя вясковыя жанчыны каленкі на паказ ня выстаўлялі, бо маральна стаялі значна вышэй за сучасных модніц Парыжа ды Галівуду. Можа ў Расеі нябожчыкі і ляжаць голыя, бо, як вы кажаце, апранаюць іх толькі, „кладучы ў труту", але мы сваіх нябожчыкаў апранаем пасьля абмыцьця. голыя яны ў нас на лавах не ляжаць...

Што-ж да „Каліны", дык гэта не танцавальны ансамбль, чаравічкамі яна не плясківае, а, кажучы параўнальна, языкамі „плясківае"... У чаравічках яна ці ў лапцях на падмостках стаіць, ня толькі праз акуляры, але праз самую наймацнейшую падзорную трубу ня ўбачыш, бо-ж ногі сьпявачак захіляюць даўгія сукенкі, якія вельмі добра адпявядаюць і стрыманаму характару Беларусак, і іхным блакітным вачом. Калі-ж вам, даражэнькія, прыгожа прычэсаныя косы нашых сьпявачак выдаюцца нейкімі „лахудрамі", дык раджу вам схадзіць да акуліста, каб праверыў вашыя ўзбаламучаныя вочы".

Гэтак, вядома, Селях-Качанскі не сказаў, і ня скажа.

Яму раптам захацелася некага крытыкаваць, вучыць. Дык чаму не зрабіць гэта ў больш далікатнай форме: напісаць кіраўніку хору „Каліна" ліст, пазваніць па тэлефону, спаткацца й выказаць свае думкі, а ня крычаць на ўвесь сьвет. Калі-ж сп. Селях-Качанскі думаў пададзіцца сваімі ведамі з нашымі нашчадкамі, дык у тэме „Беларуская народная песьня" ёсьць шмат цікавых падтэмаў, прыкладам: „Як бальшавікі хвалышуюць беларускую народную песьню", „Уплыў беларускай народнай песьні на песьні нашых суседзяў", і інш. Цікавая падтэма, якую выбраў Селях-Качанскі, але зьвёў яе да крытыкі хору „Каліна", ейнага кіраўніка кампазітара Ксавэрага Барысаўца, кіраўніка хору ветэрана Ю. Рымка ды выхваляньня кампазітара Д. Верасава. Усе гэтыя асобы жывуць у Саўт Рывэры. Дык трэба было і назваць свой артыкул „Як Саўт Рывэр рэпрэзэнтуе беларускую народную песьню". Бо-ж, вядома, не адзін Саўт Рывэр рэпрэзэнтуе беларускую народную песьню, а Нью Ёрк, Нью Брансьвік, Кліўленд, Канада, Аўстралія і інш. Пра іх у артыкуле Селях-Качанскага ні слова. Адзін толькі Саўт Рывэр яго кранае, хвалюе, але праз шапты-нагаворы злых духаў, бо-ж сам шаноўны „народны артысты" ў Саўт Рывэры ня жыве, на канцэртах ня прысутнічаў і судзіць аб іх ня можа. Праўда, на Акадэміі, прысьвечанай нашым народным паэтам Янку Купалу й Якубу Коласу, прысутнічаў, але добра не дагледзеў, бо-ж „Каліна" ў „саванах" ня выступала, а ў камбінаванай вопратцы (спадніца, блюзка й гарсэт), у той самай, у якой некалі выступалі жанчыны ў Бакнангу ў Нямеччыне ў хоры Спадара Селях-Качанскага...

Камэнтары, як кажуць, лішнія.

Бясспрэчна, „Каліна" мае свае мінусы: Я налічыў гэтых мінусаў тры: часам выступае ня ў поўным складзе, што ад кіраўніка хору не залежыць. Дый харыстк тут ня вінаватыя, бо-ж ня могуць і яны разрываца паміж хвабрыкай, домам і „Калінай".

Другі недахоп спалучаецца з трэйцім: „Каліна" рэдка выступае, асабліва апошнім часам, і праграма скупаватая паводля колькасьці песьняў наагул. Пра тое, якія песьні „Каліна" сьпявае і мусіць сьпяваць, ніхто ёй загадаў пісаць ня можа. Дакараць кампазітара К. Барысаўца за тое, што ён (ды ці толькі ён?) развучвае й сьпявае толькі свае песьні, несправядліва. Дык калі навет і так, дык вялікай біды ў гэтым няма. Мы знаходзімся на эміграцыі не для таго толькі, каб **рэпрэзэнтаваць** беларускую народную песьню, але й каб нешта тварыць.

Ня бачу я таксама вялікай заганы ў тым, што „Каліна" — двухгалосы хор. З прафэсыйнага гледзішча гэта, можа, і выглядае няпоўнацэнна. Але з практычнага — апраўдваецца, бо дасягаецца лепшая сугучнасьць хору, чаго „Каліна" й дабілася й чым ня могуць пахваліцца ні царкоўны хор Верасава, ні вэтэранскі хор Рымка. Вэтэранскі хор можа апраўдвацца тым, што ён малады. А чым можа апраўдацца найстарэйшы хор Д. Верасава?

Спадар Селях-Качанскі за ўсё сваё жыцьцё сабраўся зь сілай напісаць адну песьню на словы Масея Сяднёва „Ня прыйдзе к нам воля", але й тую ня здолеў расьпісаць, не на чатыры, а навет на два галасы... Аднагалосая. А песьні Ю. Рымка, якія ён даў у зборнік песьняў вэтэранаў, што афармляе сп. Селях-Качанскі, мусіў забраць назад, бо сп. Селях-Качанскі ампутаваў тыя песьні: з чатырохгалосых ператварыў у двухгалосыя.

Сп. Селях-Качанскі ў сваім артыкуле бачыць „старушак із скрыпучымі галасамі і падросткаў, у якіх яшчэ не адбылася мутацыя голасу", але ня прыкмячае іх у хоры Верасава. Дый пра мутацыю голасу паважаны крытык мусіў-бы ведаць трошкі больш. У жанчынаў мутацыя голасу адбываецца раней, як у мужчын, у гадох 14-15. У хоры „Каліна" гэткіх падросткаў няма, бо самай маладзейшай харысты Галіне Варанцовай трошкі больш за 15 гадкоў. Ды й „скрыпу" ніякага ў хоры „Каліна" не падслухаў. Як той, што прачнуўся ад цяжкага сну, Селях-Качанскі разводзіць рукамі й пытаецца: „Чаму ў нас тут, у нашым асяродзьдзі Саўт Рывэры — Пасэйку няма добрага мяшанага хору?" Гэтак-жа ён разводзіў рукамі й пытаў дзьвацаць год таму назад. Мяшанага хору як ня было, гэтак і няма. І сумлеўна, ці будзе. А чаму?

А таму, што сп. Селях-Качанскі пакрычаў, пакрычаў, махнуў рукой на беларускае асяродзьдзе ды пайшоў кіраваць расейскім хорам у царкву Маскоўскай Патрыярхіі. Ды яшчэ лепшых сьпявачак із Саўт Рывэру стараўся за сабой пацягнуць...

Сп. Д. Верасаў, як тая нявінная дзяўчына веярам, засланяўся й адмахваўся ад усяго нацыянальна беларускага перагружанасьцяй працай з царкоўным хорам. А. Ю. Рымко вучыў у Пэнсыльвэніі Амэрыканцаў. Заставаўся адзін Ксавэры Барысавец, які і ўзяўся запоўніць тую „Тарычэлеву пустку". І запоўніў вельмі добра.

Кампазітару Ксавэраву Барысаўцу і харысткам хору „Каліна" належыцца нацыянальная падзяка.

Няхай жыве „Каліна"!

Ю. М.

Ад Рэдакцыі: Гэтым артыкулам зачыняем дыскусію ў справе хору „Каліна". Свой пагляд і ацэну гэтага хору Рэдакцыя выказала ў сваім артыкуле „Дзесяцігодзьдзе хору „Каліна" ў № 195 „Беларуса" за ліпень 1973.

ПРОПАВЕДЗЬ НА СЬВЯТА ГЭРОЯЎ У ДЭТРОЙЦЕ

„Зверне цябе зь няволі Госпад Бог твой, і зжаліцца над табою, і зноў зьбярэць цябе з усіх народаў, куды рассыпаў цябе Госпад, Бог твой" (5 М. 30:3).

ДАРАГІЯ МАЕ БРАТЫ Й СЁСТРЫ

З году ў год у лістападовую пару засьцілаецца беларуская зямля багатакаляровым лісьцем дрэва, што вырасла на гэтай зямельцы, прыкрываючы магілы Няведамых. І ўвайшло ўжо ў нашую сьвятую традыцыю кажны год ушаноўваць памяць сыноў і дочак Беларусі, якія для яе не шкадавалі свайго жыцьця. Як прарок Езэкііла кажа: „Рука Госпадава была на мне й вывела мяне на сярэдзіну даліны, а яна была поўная касьцей" (Ез. 37:1).

Нашая сьвятая Беларусь выслана касьцямі сваіх дзяцей, бо колькі непажаданых прыхадзілі й таптали яе зямлю, нішчылі народ яе. І іх было надта многа й кажны зь іх прыходзіў „вызваляць" нас і нічога добрага не пакідалі па сабе. І калі тут прывесьці словы архіяпіскапа Апанаса, Беларуса ў расейскай Царкве, яны гучаць наступна: „І хто не таптаў гэтыя гасьцінцы—дарогі на іх доўгім веку? Былі тут Татары й Палякі, Швэды й Французы, Немцы й Расейцы. Кажны зь іх нешта пакінуў Беларусам: Татары — бізун, Палякі — халеру, Французы — пранцы, Немцы — штунду, Расейцы — зьнявагу маці ў лаянцы", — аўтарава прадмова, „Беларусь".

Пад кажным кустом у лесе й балоце, у чыстым полі нашае Бацькаўшчыны знойдзеш людзкія косьці. Гэтыя косьці не злачынцаў, не бандытаў, не крадзёжнікаў, але нашых шчырых, сумленных братоў і сёстраў Беларусаў, ідэі якіх былі ўласнаручна вышытыя случаннямі на сьцягу: „Вы ідзеце паміраць, каб жыла Бацькаўшчына". І запраўды, як піша сп. Юрка Віцьбіч, „калі ўзяць жменьку ды сьціснуць яе ў далані, дык паміж пальцаў выступіць кроў нашых герояў".

Дзень 27 лістапада геройчнага выступу супраць захопнікаў стаўся сымбалем ня толькі Слуцкага Паўстаньня, але Днём Герояў Беларусі. І мы сяньня адзначаючы гэты дзень схілім свае галовы перад Божым Прастолам у сваёй роднай беларускай Царкве ды памолімся за душы тых, хто забіты на полі бою, хто голадам заморана на ссылцы ў халодных лягерах, хто ў турмах закатаваны. Усе яны памерлі, каб жыла Бацькаўшчына — Сьвятая Беларусь.

Сяньня памаліся й аддай хвалу Богу, за Ягонаю Ласку нашаму народу, за Ягоны дар нам — Сьвятую Праваслаўную Царкву. Праз нашую БАПЦ Бог зьбярэ народ свой Беларускі, і Ён кажа нашаму народу праз Майсея: „Зьверне цябе зь няволі Госпад, Бог твой, зжаліцца над табою, і зноў зьбярэць цябе з усіх народаў, куды рассыпаў цябе Госпад, Бог твой" (5 М. 30:3). Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква ёсьць збаўленным караблём для нашага народу, бо БАПЦ ад нікога не залежыць адміністрацыйна, ані духова, і яна ёсьць роднай, нашай. Злыя ведаюць пра ролю БАПЦ у нашым народзе, таму яны ўсімі сіламі й ілжою стараюцца не дапусьціць да росту яе. А вось што пра гэткіх кажа нам Майсей: „І дасьць Госпад, Бог твой, усе праклянцьці гэтыя на ворагаў тваіх і ненавідзячых цябе, на тых, хто перасьледваў цябе" (5 М. 30:7).

Беларуская кроў ёсьць сьвятая, і пралітая яна ды нашыя малітвы зьвяртаюць Божую Ласку на нас. І Бог не аставіць нас у зьлыбядзе, бо Ён кажа: „І пастаўлю пастыраў над вамі, яны будуць пасьвіць вас, і ўжо ня будзеце вы баяцца, ані палохацца, ані губляцца, кажа Госпад" (Яр. 23:4). І калі прыглядзіцца на нашую сыціплую грамаду, дык падзіўляеш як Бог мае нас у Сваёй апецы ды выбірае сярод беларускага народу адданых людзей, што шчыра, сумленна й сьвята працуюць на грамадзкай ці царкоўнай ніве. І ўсе яны працуюць, каб жыла Бацькаўшчына. Бог ахоўвае нас. Ён паведамляе нас і вуснамі прарока Ярэміі і кажа нам: „І дам вам пастыраў паводля сэрца Свайго, і будуць яны пасьвіць вас ведаю й розумам (Яр. 3:15).

Сьвяткуючы Дзень Герояў Беларусі і ўшаноўваючы памяць тых, хто памёр, каб жыла Бацькаўшчына, трэба памятаць і пра самога сябе. Стань перад Богам і выспаведайся перад Ім і прызнайся перад сваім сумленьнем, які ўклад ты даеш, каб жыла Бацькаўшчына? Бог не астаўляе й нас сьмяротных без увагі, а праз прарока Ісаю кліча нас да сьвятога абавязку: „Прыгатуйце дарогу людзям, раўняйце шлях, зьбірайце каменьне, падымайце сьцяг перад народамі" (Іс. 62:10). І мы мусім салідна прылажыцца да агульнай сьвятой беларускай справы.

За адобраную Богам ахвяру, кроў і жыцьцё, прынесеную нашымі братамі й сёстрамі на Госпадавы Прастол, каб жыла Бацькаўшчына, наш народ будзе ўкаранаваны слаўнай каронай Свабоды й Незалежнасьці. Каб пасьведчыць Сваю Ласку да нас, Бог праз прарока Езэкеіла кажа нам: „І будзеце жыць на зямлі, якую Я даў айцом вашым, і будзеце Мне народам, а Я буду вам Богам" (Ез. 36:28).

Адзначаючы сьвяты Дзень Герояў Беларусі, будзем мець у памяці тых, хто згінуў на полі бою, хто на ссылцы памёр ад голаду й холаду, хто ў падвалах і ў турмах закатаваны — усе яны злажылі сваё жыцьцё на Ахвярнік Незалежнасьці Сьвятой Беларусі. Бог адабрае нашае змаганьне за Незалежнасьць, таму мы будзем удзячны Яму ды за гэта будзем узносіць славу Яму, ды будзем вернымі дзецьмі нашае сьвятае Бацькаўшчыны — Сьвятой Беларусі. Амін.

✠ Япіскап БАПЦ Мікалай

Беларус Прэзыдэнтам Мэдычнай Акадэміі

7 лістапада 1973 г. Др. Барыс Рагуля быў выбраны прэзыдэнтам Мэдычнай Акадэміі на акругу Лёндан, Онтэрыё, Канада, у якую ўваходзяць 450 лекараў з гэтай акругі.

Др. Б. Рагуля ёсьць таксама выкладчыкам на мэдычным факультэце Унівэрсытэту Заходняга Онтэрыё ў Лёндане. Апрача гэтага ён ёсьць сакратаром у „Пан Амэрыкэн Кансэр Сайтолёджы", мэдычным дараднікам у „Канэдыен Кансэр Сосаеты" (Міддльсэкс бранч) і старшынёй у Аддзеле Дасьледаваньняў Рака ў Каледжы для Сямейных Лекараў Канады ў Лёндане.

Др. Б. Рагуля стаўся ўжо ведамы і ў міжнародным мэдычным сьвеце дзякуючы сваей навуковай дзейнасьці. Ён некалькі разоў выступаў із сваімі навуковымі дакладамі на Усеамэрыканскіх Мэдычных Кангрэсах і між іншых у 1967 г. у Нью Ёрку, у 1970 г. у Очо Рыёс на Джамайцы, а ў гэтым годзе ў ліпені выступаў з дакладам на зьездзе лекараў Эўропы ў Зальцбургу (Аўстрыя), прысьвечаным цыталёгіі й абароне ад рака.

Не зважаючы на сваю навукова-мэдычную дзейнасьць Др. Б. Рагуля ня ўхіляецца й ад беларускага жыцьця, ён займае ў ім вельмі важныя й адказныя становішчы. Ён ёсьць першым заступнікам старшыні Рады БНР, старшынём Каардынацыйнага Камітэту Беларусаў Канады й старшынём БІНМ у Канадзе.

Як бачым Др. Б. Рагуля не дарма жыве на гэтым сьвеце й Беларусы могуць ганарыцца, што маюць такога прадстаўніка сярод мэдыкаў Канады.

В.

СЬВЯТА ГЕРОЯЎ У НЬЮ ЁРКУ

Акруговая ўправа БАЗА ў Нью Ёрку арганізавала 25 лістапада сёлета ў Беларускім Грамадзкім Цэнтры ўшанаваньне ўгодкаў Слуцкага паўстаньня. Паніхіду па палеглых Гэроях Беларусі адслужыў а. Васіль Кендыш. Акадэмію ўступным словам адчыніў мгр. М. Кунцэвіч, старшыня акругі БАЗА. Хор пад кіраўніцтвам сп. М. Тулейкі выканаў жалобны марш на словы Янкі Купалы: „Сьпіце ўсе тыя, што праўды па сьвеце шукалі..."

З прамовай пра Слуцкае паўстаньне на акадэміі выступіў праф. Ант. Адамовіч. У прамове быў дадзены вельмі цікавы нарыс Слуцкага паўстаньня: храналёгія асноўных ваенных падзеяў на Беларусі канца 1920 — пачатку 1921 гадоў ды гістарычнае асэнсаваньне іх; было падчыркнена, што матываваў і кіраваў змаганьне случакоў прынцыпова высокі ўзровень нацыянальнае сьведамасьці. Змаганьне гэнае, казаў прамоўца, вялося пад сваім нацыянальным сьцягам, із сваім нацыянальным гімнам, за сваю нацыянальную дзяржаўнасьць — Беларускую Народную Рэспубліку. І хоць Слуцкае паўстаньне, не зважаючы на гэраізм ягоных удзельнікаў, не закончылася перамогаю беларускае зброі, яно сталася маральнаю перамогаю, замацаваньнем новага вышэйшага ўзроўню нацыянальнае сьведамасьці.

Праф. Адамовіч паставіў таксама пытаньне пра перагляд настаўленьня да ўдзелу ў ваенных падзеях на Беларусі 1919-1921 гадоў ген. Булак-Балаховіча, вайсковыя акцыі якога мелі іншае значаньне, як пра гэта дасюль звычайна казалася. Прамова была выслуханая зь вялікаю ўвагаю. Выказваючы сваю задаволенасьць і ўдзячнасьць прамоўцу, слухачы выказвалі таксама жаданьне, каб матар'ялы пра слуцкія падзеі ды свае думкі пра іх праф. Адамовіч падаў у друку.

Я. З.

СЛУЦКІЯ ЎГОДКІ Ў КЛІЎЛЕНЬДЗЕ

25 лістапада Кліўлендзкі Аддзел БАЗА адзначаў угодкі Слуцкага Збройнага Чыну. У БАПЦаркве Жыровіцкае Божае Маці Высокапраасьвяшчэньнейшы Уладыка Мітрапаліт Андрэй адслужыў паніхіду па ўсіх, што загінулі ў розных змаганьнях за вызваленьне Беларусі. Уладыка сказаў высакапатрыятычную пропаведзь. Вынас сьцягоў і прыгожы сьпеў хору пад кіраўніцтвам ведамага дырыгента К. Кіслага надавалі паніхідзе асабліва ўрачысты характар.

Жалобны Сход адбыўся папаўдні ў царкоўнай залі. Старшыня Аддзелу БАЗА Валодзя Дунец адчыніў Сход і папрасіў прысутных хвілінаю цішыні ўшанаваць усіх беларускіх змагароў, што загінулі за Бацькаўшчыну. Пасьля хор разам із залям прапяяў жалобны марш. Высакапраасьвяшчэньнейшы Уладыка Андрэй у кароткіх словах падчыркнуў вялікае значаньне Слуцкага Збройнага Чыну ў беларускім вызвольным руху. Вайсковы вэтэран Юрка Гасьцееў прачытаў рэфэрат, у якім падрабязна расказаў пра арганізаваньне й бай Случчакоў.

У мастацкай праграме выступіў хор пад кіраўніцтвам сп. К. Кіслага, а таксама адбыліся дэклямацыі патрыятычных вершаў. Сход закончыўся беларускім нацыянальным гімнам. Пасьля гэтага быў наладжаны буфэт і пачастунак для харыстых. Ня пералічваючы прозьвішчаў, каб каго-небудзь не абмінуць, усім, хто дапамог у зарганізаваньні сьвяткаваньня, належыцца вялікая падзяка. Вельмі прыемна, што ёсьць людзі, якія не забываюць тых, што загінулі, каб жыла Бацькаўшчына!

Валодзя Д.

ДЗЕНЬ УДЗЯЧНАСЬЦІ Ў КЛІЎЛЕНЬДЗЕ

18 лістапада Царкоўная Рада БАПЦарквы Жыровіцкае Божае Маці ў Кліўленьдзе зарганізавала сьвяткаваньне Дня Удзячнасьці, які зьяўляецца агульным амэрыканскім сьвятам, у тым ліку й нашым. Бо-ж і мы, жывучы ў гэтай вольнай краіне, як і тыя Пілігрымы 353 гады таму, пакінулі сваю родную Бацькаўшчыну, бо там ня толькі бязбожны акупант закрывае цэрквы й не дае маліцца, але й прыгнятае нацыянальна, нішчачы ўсё, што ёсьць беларускае й сьвятое для нас.

Пасьля звычайнае сьв. Літургіі Высокапраасьвяшчэньнейшы Уладыка Мітрапаліт Андрэй у асысьце дыякана Міхася адслужыў малебен Удзячнасьці. Незадоўга пасьля Багаслужбы ў царкоўнай залі распачаўся традыцыйны абед із спэцыяльнымі патравамі на гэтае сьвята. Старшыня Парахвіяльнае Рады сп. К. Калоша прывітаў прысутных, а наканцы падзякаваў жанчынам і мужчынам, што памагалі ў падрыхтоўцы бяседы. На тэму сьвята даклад зрабіў Высакапраасьвяшчэньнейшы Уладыка Андрэй. Наш слаўны акардыяністы Валодзя Літвінка падыгрываў да песьняў, а некаторыя пайшлі ў скокі. Бяседа прайшла ў сяброўскай і мілай атмасфэры.

Валодзя Д.

Украінцы ў Рыме ўшанавалі ікону Жыровіцкай Божай Маці выданьнем каляровае рэпрадукцыі іконы, што знаходзіцца ў украінскай каталіцкай царкве імя сьвятых Сяргея й Вакха ў Рыме. Ікона выкананая зь перавагаю жоўта-залатога й сіняга колеру. Месцазнаходжаньне Жыровіцаў, аднак, на паштоўцы не падаецца.

ПАЭМА ПРА МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

Беларуская літаратура не асабліва багатая на біяграфічныя творы пра выдатных сыноў Беларусі, што спрычыніліся да ейнае славы. Яшчэ асобы далёкае мінуўшчыны — Францішак Скарына й Кастусь Каліноўскі часта выступалі героямі літаратурных твораў, кінафільмаў, тэатральных пастановак. Затое спасярод найвыдатнейшых паэтаў беларускага нацыянальнага адраджэньня адно Янка Купала, Якуб Колас і Цётка былі, хоць і даволі рэдка, тэмамі твораў нашае літаратуры. Ды бальшыня твораў пра згаданых вялікіх людзей Беларусі, напісаных у савецкім часе і ў савецкіх абставінах, моцна абцяжаная палітычнай тэндэнцыяй. Заміж узнаўляць у мастацкіх вобразах праўду пра гэтых людзей, у творах, прысьвечаных іхнаму жыцьцю й дзейнасьці, гэтая праўда часта выкрыўлялася й нявечылася.

Адным із шчасьлівых выняткаў ад гэтае тэндэнцыйнасьці біяграфічная паэма Алеся Бачылы „Хмары над бухтай" пра Максіма Багдановіча, што зьявілася сёлета ў красавіковым нумары „Полымя". Ужо адно гэтай сваёй якасьцяй паэма Алеся Бачылы заслугоўвае на ўвагу. Але ня менш яна цікавая й каштоўная і як літаратурна-мастацкі твор, як удалая спроба ўзнавіць у мастацкіх вобразах кароткае, але багатае духовым зьместам жыцьцё аднаго з найвыдатнейшых нашых паэтаў-адраджэнцаў, глыбака асэнсаваць мастацкія й ідэйныя дасягненьні ягонае паэзіі ды раскрыць гістарычныя асаблівасьці часу, у якім жыў і тварыў Максім Багдановіч.

Алесь Бачыла адзіны з нашых сучасных паэтаў, што біяграфіяй і паэзіяй Максіма Багдановіча апошнімі гадамі творча займаецца. Паводля апрацаванага ім лібрэта была створаная ў 1970 годзе кампазытарам Юрам Семянякам опэра з жыцьця й творчасьці Максіма Багдановіча „Зорка Вэнэра". Пастаўленая Вялікім беларускім тэатрам опэры й балету ў Менску, „Зорка Вэнэра" была энтузіястычна ацэненая крытыкай і грамадзкасьцяй, як нацыянальная беларуская опэра. На матарыяле, назапашаным у працы над лібрэтам опэры, у 1971 годзе выдаў Алесь Бачыла кнігу-нарыс „Дарогамі Максіма" пра жыцьцё Максіма Багдановіча. Сёлетняя ягоная паэма „Хмары над бухтай" — гэта пераклад гэтага папулярна-навуковага нарысу на мову паэзіі. Пры гэтым пераклад, у якім нязвычайна зырка вычуваецца шчырая любасьць і захапленьне Багдановічавай паэзіяй і тонкае разуменьне ейнага нацыянальнага гучэньня й мастацкай непаўторнасьці.

Сваю паэтычную біяграфію Багдановіча пачынае Алесь Бачыла ад самага маленства будучага паэты, калі над ягонай калыскай сьпявала маці яму калыханкі й тым самым усяляла ў ягоную душу паэтычную іскру. Вось гэтая калыханка, містэрна спарафразаваная з калыханкі народнай:

Дзіва ў лесе, дзіва, дзіва:
Сьпіць вавёрачка маўкліва,
Мядзьведзь лапцікі пляце,
Зайчык булачкі пячэ,
Кладзе на галінку —
Майму Максімку.

Калыханка гэтая ня толькі звычайнае ўпрыгожаньне паэмы. Яна падчырквае, што дзіцячая фантазія будучага паэты ўжо з самага маленства настройвалася на народны паэтычны лад. У паэме аўтар засяроджваецца на найбольш важных біяграфічных мамэнтах у жыцьці Максіма Багдановіча. А ў кажным эпізодзе зь ягонага жыцьця асабліва моцна падчыркваецца глыбокая патрыятычная любасьць да роднай зямлі. Калі зусім маладым юнаком жыў у Ніжнім, пачутая песьня бурлакоў на Волзе прыпомніла яму беларускіх плытагонаў і перанесла яго думкамі над свой родны Нёман, які запамятаў зь дзяцінства. Вось адпаведная мясьціна ў паэме:

Па Нёмане на хвалях плыткіх
Плывуць яны адтуль, здаля . . .
І ажывае ўвачавідкі
Максіму родная зямля.

Там, як раса ўпадзе густая,
Акрые луг густы туман,
Таемна папараць жывая
Ў лясной гушчэчы зацьвітае —
Надзея шчасьця, долі зман.

Хто кветку знойдзе — не зазнае
Нягод, ня счахне без пары . . .
І сам у думках ён шукае . . .
Глядзіць: то тут, то там палаюць
На ўзьлесьсі зыркія кастры.

Ад іх і тут сьвятлее далеч,
Б'е гулка кроў тугая ў скронь...
Здаецца, сам ён на Купальле,
Шчасьлівы, скача праз агонь,

І праз жыты бяжыць сьцяжынай
Да грушы-дзічкі на мяжы . . .
Краіна, родная краіна,
Ты будзеш вечна ў сэрцы жыць.

Прыходзіць матчынаю ласкай,
Зялёным конікам зьвінець,
Штораз дарыць за казкай казку.
Радзімы песьні ўголас пець.

Ад гэтага часу, дзе-б на чужыне ён ні жыў — у Ніжнім, Яраслаўлі, у Ялце — візія роднага краю не пакідае Багдановічавых думак. Родная Беларусь сталася зьместам ягонага жыцьця, а вярнуцца ў родны край — ягонай запаветнай марай:

Мілей ад роднай Беларусі
Нічога ў сьвеце ня было.

Яна — яго жыцьцё і права.
Ён прысягнуць гатовы сам,
Што, калі-б меў два сэрцы нават,
Былі-б яны ўсё роўна там.

Як і ўся паэтычная творчасьць Алеся Бачылы, паэма „Хмары над бухтай" напісаная рэгулярным традыцыйным вершам. Вернасьць аўтара традыцыйнай паэтыцы выдатна паспрыяла яму дзеля дасягненьня нямудрагелістай народнай прасьціні й шчырасьці пачуцьцяў у паказе духовага вобліку Максіма Багдановіча. Аўтар „Вянка" ў паэтычных вобразах Алеся Бачылы паўстае перад намі ўва ўсім сваім духовым багацьці й шляхотнасьці сваёй гуманістычнай філязофіі. Без хваляваньняў і глыбокіх перажываньняў над трагічнай доляй Максіма Багдановіча чытаць гэтай паэмы нельга.

Не малы мастацкі эфэкт дасягае аўтар, калі ў вадпаведныя мясьціны сваёй паэмы арганічна ўплятае рэмінісцэнцыі, ато й цэлыя радкі з Багдановічавых вершаў. Гэтак падчыркваючы запаветнае жаданьне Максіма Багдановіча служыць роднай літаратуры і выказваючы гэта мэтафарычна: „на камяністай беднай ніве узгадаваць хоць васілёк", бо „навошта-ж жыта, калі няма ў ім васількоў", Бачыла выклікае ў нашай сьведамасьці незабытны Багдановічаў „Апокрыф". Згадваючы пра рэвалюцыю 1905 году й сацыяльную крыўду народу, Бачыла кажа: „Нездарма-ж у галодныя дні замест хлеба давалі багатыя тым, хто хлеба прасіў, камяні". Гэтыя словы паэмы адразу-ж прыводзяць на памяць Багдановічаў верш „Я хлеба ў багатых прасіў і маліў, — яны-ж мне каменьне давалі". Узноў-жа калі пачала вярэдзіць Багдановіча неадчэпная думка, што жыць яму засталося нядоўга, як чытаем у паэме, „недзе побач пачулася „куку", ці мо толькі здалося яму", а далей ідзе наступная строфка:

Будзе шчасьце—здабудуцца сілы,
А ня будзе — тады не чакай . . .
Прыляці ты тады на магілу
І, як тут у бары, закувай . . .

Два апошнія радкі амаль дакладнае паўтарэньне фінальных радкоў з Багдановічавага верша „Ня кувай ты, шэрая зязюля". Падобных рэмінісцэнцыяў і цытатаў з Багдановічавых вершаў у паэме шмат. Усе яны выконваюць важную мастацкую функцыю: удакладняюць і ідэнтыфікуюць паэтычны профіль Максіма Багдановіча.

З трагічнай доляй Максіма Багдановіча й перадчаснай стратай ягонага нязвычайнага таленту для беларускай літаратуры сугучна гарманізуе сумны элегійны тон усяе паэмы. Мінорны настрой паэмы дасягае аўтар ня толькі засяроджваньнем сваёй увагі на сумных зьявах жыцьця паэты, але й сваім собскім болем над ягонаю доляю, сьцьвярджаньнем няўмольнае трагэдыі, што, як кажа Бачыла, зьвяртаючыся да Багдановіча: „Ты рыхтаваў старанна поле, а колькі ня ўзыйшло надзей!"

Паэма Алеся Бачылы „Хмары над бухтай" — з кажнага гледзішча твор выдатны, а ягонае зьяўленьне — няштодзённая зьява ў строга кантраляванай і накіроўванай партыяй сучаснай беларускай літаратуры. Сваёй нацыянальнай тэмай і ідэяй ды зырка падчыркнутай нацыянальнай калярытнасьцяй паэма гэтая карысна вырозьніваецца ў гэтай літаратуры, як твор наскрозь беларускі ня толькі мовай, але і ўсімі сваймі мастацкімі й ідэйнымі кампанэнтамі.

Андрэй Сяліба

БАЙКІ ВІНЦУКА АДВАЖНАГА

Вінцук Адважны: „БАЙКІ і іншыя вершы". Частка I і II Лёндан 1973, бачынаў 362.

Калі выходзіць з друку добрая кніга на роднай мове — асабліва на чужыне — дык гэта прыемная і радасная падзея. І хочацца вітаць кажную літаратурную навінку.

Вінцук Адважны — ведамы аўтар вершаванага твору „Князь і лапаць" і інш., сёлета ўсьцешыў беларускага чытача новай кнігай.

Кніга гэтая, якая зьмяшчае ў сабе байкі і розныя вершы, можа зацікавіць ня толькі Беларусаў. Байкі напісаныя жывой народнай мовай, вельмі даступнай да зразуменьня. Яны дасьціпныя, з лагодным гумарам. Часам некаторыя праблемы ў іх разьвязваюцца ў войстрай сатырычнай форме.

Байкі камэнтуюцца ўводзінамі доктара Тамаша Падзявы. Пра Вінцука Адважнага ён кажа: „Вобразнасьць ёсьць найбольш характэрнай прыкметай творчасьці гэтага аўтара: ён малюе рэч із свайго пункту гледжаньня дый робіць гэта з такім мастацтвам, што выклікае нашае найбольшае зацікаўленьне. І ўся ягоная творчасьць ёсьць фактычна ілюстраваньнем нашага штодзённага жыцьця, а літаратурны талент Вінцука Адважнага найпаўней выявіўся ў байках".

І запраўды, у байках Адважнага ўсебакова адлюстраванае сучаснае жыцьцё Беларуса. Гэткія байкі, як „Сабачая мова", „Наш мядзьведзь", „Верабей", „Зубры", „Жучок заграніцай" моцна прасякнутыя патрыятычным духам, гостра высьмейваюць заганы ў беларускім грамадзтве, слабасьці, тых, што „марнавалі час і сілу — панесьлі талент у магілу", і тых адшчапенцаў, што адыходзяць ад роднай мовы і нацыянальнай культуры, цураюцца дзедавых традыцыяў.

Што да баек на сучасныя палітычныя тэмы, дык у Вінцука Адважнага яны моцна насычаныя ірoніяй і народным гумарам. Асабліва вылучаюцца сярод іх „Сьвіньня — добрая суседка", „Два бараны", „Гусіны двор", „Вялізарнае сьвінства". Праз паводзіны жывёлаў сьмела і праўдзіва аўтар выказвае сваю думку.

„Праўда вочы коле", — кажа народная прыказка. І ня дзіва, што праўда, пададзеная яскрава-вобразна ў байках Вінцука Адважнага, можа выклікаць найбольшую рэакцыю з боку тых, якія пачуваюць сябе вінаватымі.

Наагул, у байках на бытавыя тэмы Вінцук Адважны не баіцца выкрываць адмоўныя бакі навакольнага жыцьця, хоць, як сам аўтар кажа, „асабіста нікога ня меў на воку, ані меў намер дакучыць ці ўнізіць".

Апрача арыгінальных баек, у кнізе зьмешчаныя казкі, легенды, армянскія байкі і таксама байкі паводля іншых аўтараў: І. Крылова ды Ігната Красіцкага. Усе гэтыя творы пададзеныя ў вольным перакладзе і ў нацыянальным афармленьні. Яны чытаюцца лёгка і зь цікавасьцяй.

Вось, напрыклад чытаем ведамую казку аб рыбаку і рыбцы. Адразу вычуваецца стыль і манера Вінцука Адважнага. І таму нельга сказаць, што гэтая казка — вольны пераклад паводля А. Пушкіна. Зусім іншая рытміка й структура верша, іншыя мастацкія сяродкі ў вабмалёўцы характару пэрсанажу. Тое самае можна сказаць і пра легенды.

У кнізе, аднак, зьмешчаныя некаторыя вершы іншага жанру, якія не належаць да баек. Напрыклад, вершы „На магілу Сваяка" і „Ніва", а таксама жартоўныя вершаваныя заклікі да чытачоў. Творы гэтага жанру лепш было-б падаць асобнай кніжкай, — тады кніга „Байкі" стварыла-б больш эфэктыўнае ўражаньне.

Трэба сказаць, што ў беларускай літаратуры байкі да гэтага часу займалі другараднае месца. Апрача старых баек Кандрата Крапівы, які даўно пакінуў гэты жанр і перайшоў на драматургію, ды некалькіх твораў маладых байкапісцаў, нічога значнага і паважнага ня было надрукована.

І вось цяпер мы маем на эміграцыі прыемную навінку — „Байкі" Вінцука Адважнага. Салідная, добра выдадзеная кніга!

На паняволенай бацькаўшчыне — Беларусі, дзе няма свабоды друку, гэтая кніга, зразумела, ня можа дайсьці да чытача. А шкада! Бо якраз байкі, як кажа сам аўтар Вінцук Адважны, „служаць грамадзтву люстрам і даюць аказію паправіць нашыя пахібы".

Рыгор Крушына

Прэсавыя камунікаты па-ангельску пачала выдаваць місія БССР пры Задзіночаных Нацыях. У лістападзе сёлета выйшаў камунікат нумар шосты, прысьвечаны ўзнагароджаньню БССР ордэнам „Дружбы народаў". Да камунікату далучаны кароткі агляд эканамічнага стану БССР.

З КНІГІ: "ВЯЧОРКІ ДЗЕДА САМУЙЛЫ"

9. ДЗЯРЖАЎНЫЯ САКРЭТЫ

Стары Партыец сяньня ёрзаўся, і відаць было, што хоча выступіць першым. Ды кампанія была яшчэ ня ўся, ня было Боцмана Ўладзімера Ільіча. Але не пасьпеў Уладзімер Ільіч праз парог нагу пераставіць, як Стары Партыец выпнкнуўся:

—Надоечы вось мы расправу вялі аб розных там сэртыфікатных рублёх ды хто імі карыстаецца. Хачу вас папярэдзіць, што сэртыфікатныя рублі створаныя, каб захаваць валюту для савецкае дзяржавы, каб не маглі розныя там капіталісты нажывацца на мазалёх нашых інжынераў, пасланых працаваць за мяжу.

Яшчэ папярэджваю вас, што калі і ёсьць нейкія там недахопы ў разьмеркаваньні гэтых сэртыфікатных рублёў, то гэта нятыпова для сацыялістычнага грамадзтва, грэюць рукі на гэтым адзінкі з капіталістычнымі перажыткамі, і мы іх, як добра вам ведама, усіх да кіпця прыставіць можам.

— Нешта ня бачыў я, у часе свайго навучнага пуцяшэсьця ў Амэрыку іншых грошай, апрача даляра, ня стрымаўся Дзед Самуйла, — але-ж карыстаюцца ім і міліянеры і рабацягі, і няма такога, каб калі сам грошы маеш, цябе ў краму ня пусьцілі.

— Мы іх таксама да кіпця прыставім, — не паддаваўся Стары Партыец, — дайце адно моцы набрацца, то ўсіх іх заразом.

— Як, і рабочых? — аж вылупіў вочы Стары Настаўнік.

— І рабочых! За тое, што прадаліся капіталістам, ды заміж каб рэвалюцыі рабіць, абжыраюцца ды на „Кадыляках" разьяжджаюць. Мы ад іх мокрага сьледу не пакінем. Яшчэ вялікі наш Уладзімер Ільіч казаў: „как только мы будем сильны **настолько, чтобы сразить весь капитализм, мы незамедлительно схватим его за шиворот!"**

Уся кампанія запытальна павярнулася да Боцмана Ўладзімера Ільіча, а той адно плячыма сьцепануў, паказваючы гэтым, што ня ім сказана, не яму й адказваць.

Стары-ж Партыец у запале нат нікога й ня бачыў перад сабою, а далей дэклямаваў, бы завучанае:

— Каб бясспрэчна давесьці вам аб сьціпласьці нашых кіраўнікоў партыі ды ўраду, раскажу я вам, як я быў у ўрадаўскай сталоўцы, у самым Доме Ўраду, на плошчы Леніна ў Менску.

— Гэта там, дзе Ленін з шапкаю ў руцэ стаіць, — няўзнак падсунуў Дзед Самуйла.

— А хаця-б і з шапкаю ў руцэ, — пачаў ужо больш спакойна Стары Партыец, і голас ягоны перайшоў на звычайную гутарку:

— Неяк мне давялося наведацца ў ваддзел народнага кантролю. Управіўшыся із справамі сваймі — а гэта якраз было перад паўднём — надумаўся я папалуднаваць у ўрадавай сталоўцы. Папытаўся на калідоры, і мяне ськівалі ў падвал. Тут два-тры павароты ў цьмяным сьвятле электрычных лямпачак абседжаных мухамі, і я апыніўся нарэшце ў залі даволі вялікай і крыху лепш асьветленай. Скажу вам адразу, што нічым гэтая ўрадаўская сталоўка ня розьніцца ад звычайнай рабочай, або гарадзкой сталоўкі. Тая-ж чарга чалавек на 30, тыя-ж зацухмоленыя сьлізкія падносы, тыя-ж сьцёртыя алавяныя лыжкі ды відэльцы з крывымі ды вышчарбленымі зубамі. Кошт абеду — стандартны, 60 капеек. Выбару мала што ніякага. На першае — боршч **або гарохавы суп у невялікай люміняевай місачцы, на другое — фаршыраваная рабрына барана, ці дакладней кажучы, костка абцягнутая** плеўкаю, пад якую напіханая ўчарашняя перасохлая грэцкая каша. Праўда, усё гэта падсмажана ды мае някепскі выгляд — гэта, пэўна-ж, супраць заводзкіх сталовак. На трэйцяе-ж — мутны вадзяністы кісель з раськіданымі там-сям журавіннымі зярняткамі ды крыху пэдсалоджаны.

Купіўшы абед, я адшукаў сабе свабоднае месца, лавіруючы паміж мэталічнымі аблезлымі сталамі й крэсламі. Сказаць, каб зь вялікім апэтытам я глынуў усю гэтую страву — дык не. Але-ж усьведамленьне, што так кормяцца члены ўраду нашага, ды напамін, што грошы заплачаныя, то я нат і кісель гэты налапам уліў у сябе, каб доўга ня спыняцца на пахах ды смаках ягоных.

Праўда, як выходзіў адтуль, дык яшчэ паблукаў па цёмных падвальных калідорчыках, зь няпрывычкі. Ткнуўся ў вадзін, бачу — нікуды не вядзе. Я ў другі, а там міліцыянер стаіць, ня пушчае, сакрэты мабыць ахоўвае. Ня пушчае, дык і ня трэба. Што-б гэта было за ўрадавае памешканьне, каб сакрэтаў ня было? Ня было-б і павагі. Дзякаваць гэтаму міліцыянеру, растлумачыў мне, як выхад знайсьці.

Тут стары Партыец засоп, закашляўся, пасьля такое даўгое тырады, але ўсё-ж набраўся сілаў, каб падсумаваць:

— Бачыце, якія сьціплыя кіраўнікі нашыя, заўсёды з народам, бач, і мяне няведамага, можна сказаць, чалавека з сабою ў падвал есьці пусьцілі. Няма ў іх **аніякае хванабэрыстасьці.**

Дзед Самуйла пацыргануў вусам, прыцягваючы да сябе ўвагу, чыркнуў серніікам, пусьціў дым з усіх адтулінаў, што матухна-прырода яму даравала, і ўпэўнена забраў трыбуну:

— Вось тут Стары наш Партыец распраўляў, як яму пашэньціла ў Доме Ўраду людзкавацца, дый урадаўскім полуднем паласавацца. Толькі вось да сакрэтаў, якія міліцыянер у падвале ахоўвае, не дапусьцілі. Мяне-ж аднойчы дапусьцілі, і сакрэты я іхныя пабачыў, хаця й падзьвігаў наводля падзьвігу Старога Партыйца або Паўліка Марозова на душы ня маю.

Але за парадачкам.

Выклікалі мяне туды на афармленьне дакумэнтаў, калі ў Амэрыку выпраўлялі на навучнае пуцяшэсьце. Ня ведаю, ці былі вы калі ў Доме Ўраду, ці не, але ўваходы ў наш Дом Ўраду разьмешчаныя і зь левага й з правага боку сымэтрычна. На калідоры каля гардэробу сустракае міліцыянер. Але калі вы апранутыя па-гарадзкому, ідзяцё ня хістаючыся ды яшчэ робіце выгляд, што не бераце на яго ўвагі, то й ён вас не зачэпіць. Абы вас было ня больш як дзьве-тры асобы, бо большая колькасьць лічыцца падазронай.

Дык вось, хлопчык той, што на мяне бланкі-шманкі розныя запаўняў, рангі ён ня вельмі высокае, як кажуць, старшы, куды пашлюць, але досьціпам ці іншым якім махлярствам прычапіўся ўжо да ўрадаўскае службовае драбіны, дый так прычапіўся, што жыўцом мабыць не адарвеш. Куды-ж гэная драбіна можа вывесьці, вы самі ведаеце, нат да сцяны крамлёўскае, **калі добра локцямі паварушыш.**

Дык вось, афармляючыся зь ім, я ціраз чуўся, што сяджу перад дамаўрадавым службоўцам.

І сталася гэтак, што заманулася яму, хлапчаняці гэнаму, выказаць мне сваю спрыяльнясьць, а мо й пахваліцца, ды толькі запрасіў ён мяне папалуднаваць у сваёй урадаўскай сталоўцы. Дыбаў я за ім аж у падвал, пад слабым, заседжаным мухамі, як добра Стары Партыец вокам дапаў, лямпачным сьвятлом. Пайшоў мой чыноўнік нацяньні на міліцыянера, той адно пад казырок дый набок саступае, а мне дарогу грудзьмі шырачэзнымі перакрывае.

— Гэты са мной, — з высаку кідае мой дамаўрадавец, і міліцыянер ужо ветліва саступае і мне ды нат ухмыляецца.

Апынуліся мы ў невялікай залі са сталамі пад белымі абрусамі. Выбар у мэню тут даволі вялікі . . . Але выйшла гэтак, што полудзень той я купіў таксама на 60 капеек. На першае ўзяў наварыстага густога баршчу з кавалкамі мяса ды з добрай лыжкай сьметаны ў цэнтры. Пра гэткі боршч у народзе кажуць, што пастаў у ім лыжку — стаяць

ШТО ЧУВАЦЬ?

Беларускія пэрыядычныя выданьні становяць частку калекцыі „Амэрыканска - славянскае спадчыны", якую арганізавала студэнцкае таварыства пры Гарадзкім Каледжы Ньюёркаўскага Гарадзкога Ўнівэрсытэту (апякуецца студэнцкім таварыствам праф. П. Гой). Зь беларускіх выданьняў у калекцыі ёсьць: „Баявая Ўскалось", „Беларус", „Беларуская Думка", „Беларускі Голас", „Беларуская Моладзь", „Факты пра Беларусь". Ніякага з гэтых выданьняў, аднак, няма раней 1971 году. Калі-б хто хацеў даслаць папярэднія гадавікі, пасылаць трэба на адрыс: Prof. P. Goy, Slavic American Heritage, 201 Goethall Hall, City College, New York, N. Y. 10035.

Беларускія сувэніры (інкрустацыя саломкай), адзінаццаць розных абразкоў з народнымі матывамі, пералічаныя ў каталёгу кніжнага магазыну Віктара Камкіна. Каталёг загалоўлены "Russian Folk Arts and Crafts" і высылаецца задарма на запатрабаваньне. Цана абразкоў ад чатырох да дзевяцёх даляраў. Сувэніры — у каталёгу яны завуцца „Жлобінскімі інкрустацыямі" — могуць служыць добрым сьвяточным падарункам. Пісаць на адрыс: V. Kamkin, 12224 Parklawn Dr., Rockville, Md. 20852.

Вялікі артыкул пра Беларусь быў надрукаваны ў італьлянскім часапісе „Рэальта Советыка" за люты-сакавік сёлетняга году. Часапіс выдаецца ў Рыме Італьлянска-савецкім таварыствам дружбы. Артыкул багата ілюстраваны й падае афіцыйную прапагандавую вэрсію жыцьця беларускага народу. У артыкуле шмат пра гістарычны й эканамічны аспэкты БССР і блізу нічога пра культурны (пішучы бо пра культуру, даводзіцца больш гаварыць пра нацыянальныя асаблівасьці — тое, што савецкая прапаганда навонкі стараецца затушоўваць). Артыкул напісаў Мікалай Міхайлаў.

Пра Вольгу Корбут надрукаваны невялікі артыкул у вышэй згаданым італьлянскім часапісе „Рэальта Советыка", у нумары за кастрычнік сёлета. Здымак Вольгі зьмешчаны й на вокладцы часапісу. Пра чэмпіёнку сказана, што яна паходзіць зь беларускага гораду Горадня, дзе яна нарадзілася 16 травеня 1955 году. Падаецца рост і вага гімнасткі: 155 цм., 38 кг.

Рэцэньзіі на кнігу праф. І. Любачкі „Беларусь пад савецкім кіраваньнем, 1917-1957 гг." надрукаваныя ў часапісах „Славік Рэв'ю" (орган амэрыканскае асацыяцыі славістых), т. 32, нр. 2 (чырвень 1973) і ў брытанскім часапісе „Славонік энд Іст Юропіэн Рэв'ю", т. 51, нр. 125 (кастрычнік 1973). Амэрыканскі рэцэнзэнт, праф. Джон Армстронг зь Ўісконсынскага ўнівэрсытэту працу Любачкі ацаніў адмоўна: Любачка, піша рэцэнзэнт, апрача таго, што папрапускаў шмат якія дакумэнтальныя крыніцы, „не сфармуляваў асноўных пытаньняў разьвіцьця Савецкае Беларусі, навет калі ён і ня мог-бы адказаць на іх канчальна". Брытанскі рэцэнзэнт, праф. Джэймс Дынглі, прызнае, што Любачка „сабраў шмат матар'ялу з розных крыніцаў", але „пакінуў зашмат пытаньняў неабмеркаванымі". Між іншага, рэцэнзэнт адзначае Любачкава няпоўнае насьвятленьне гісторыі БНР, а таксама ягонае галаслоўнае цьверджаньне, што другі Ўсебеларускі кангрэс у чырвені 1944 году, скліканы ў часе адступленьня Немцаў зь Беларусі, быў прадстаўнічым „беларускае інтэлігенцыі, сялянаў і работніцкае клясы".

У чародным нумары ілюстраванага квартальніка „Беларуская Моладзь", год 2-і № 1 (31) з датаю „Восень — 1973" надрукаваны артыкул Юркі Азаркі пра нацыянальныя назовы Беларусі, Раісы Станкевіч „Полацкая Зямля", Яраславы Тумаш пра мастацкую выстаўку Язэпа Казьлякоўскага, Галіны Тумаш пра адпачынковае селішча „Слуцак" у Канадзе, Аліцыі Кіпель пра беларускую скаўцкую групу ў Саўт Рывэры, зацемка пра Слуцкае Паўстаньне й верш, прысьвечаны яму, Веры Рыч, а таксама вершы Веры Запруднік, Андрэя Гасьцеева і Наты Русак — усё гэта ў ангельскай мове. У беларускай мове надрукаванае апавяданьне Власта — Вацлава Ластоўскага „Дудар" ды верш Янкі Купалы „Жняя". Нумар канчаецца хронікай з жыцьця беларускіх маладзежных арганізацыяў у ЗША й Канадзе. Цана аднаго нумару — $ 1.00, падпіска на год — $ 4.00.

СЯРЭБРАНЫ ЮБІЛЕЙ

Заля БР-ГЦ у Тароньце была тым вясёлым і радасным месцам у сыботу 24 лістапада, дзе радня й прыяцелі супольна адсьвяткавалі сярэбраны юбілей сужэнства Ліды й Уладзімера Целяшоў. На інтэнцыю Юбіляраў Уладыка Мікалай, спэцыяльна прыбыўшы з Дэтройту, адслужыў адмысловую вячэрню, пасьля чаго прысутныя сабраліся на пачастунак, на якім былі ўручаныя Юбілярам падарункі. Пра заслугі сп-ва Целяшоў гаварылі сп. сп. В. Навіцкі й М. Стэльмашак, якіх яны маюць цімала. Былі прывітаньні й ад іншых. Урачысты вечар прайшоў весела і ўдала. Быў ён і павучальным, калі госьці пачулі апавяданьні пра мучаніцкі жыцьцёвы шлях і цярпеньні сп. Целяша ў савецкіх лягерах Сібіру.

А.-віч

будзе. На другое — хваршараваныя баранія рэбрычкі (Стары Партыец адною рабрыною бавіўся). Мяса на рэбрычках не абрэзанае, дый хваршараваныя яны грэцкаю кашай напалам зь мясам ды шчодра палітыя сьметанковым маслам. На трэйцяе— кампот з хруктаў: цэленькія вішні, урук ды жоўценькія скрылікі яблыкаў вока цешаць. Посуд таксама, барані Божа, ня сьлізкі. Ем я, а хлапчанё-чыноўнік на мяне паблажліва паглядае: бач, якія мы тут, ня пальцам робленыя!

Я-ж у галаве прыкідваю, што за такі абед у звычайным рэстаране больш за два рублі-б заплаціў, а тут усяго 60 капеек. Урадавая эканомія! Грошыкі то яны тыя-ж, „нарыцацельная стоімасьць" на іх напісаная тая самая, а вось тавару, у гэтым разе ежы, нешта ўтрая больш дый куды лепшае якасьці там я меў. Потым чыноўнік быццам так між іншага, расказвае мне, што едзе на Каўказ у спэцыяльны санаторы на месяц ды з усёю сям'ёй. Пытаюся, мо хвароба якая обчая ягоную сям'ю апанавала (бо-ж ведама, што ў санаторыі адно на ськіраваньне доктара езьдзяць). Дый ведаючы, што зарабляе ён ня больш за іншых савецкіх грамадзянчыкаў, проста робіцца яго шкада. Гэта-ж на аднаго чалавека пуцёўка ў санаторы каштуе 110-180 рублёў, а тут на ўсю сям'ю набраць трэба. Спагадліва кажу дамаўрадаўцу пра ягоныя выдаткі, а ён, гэтак пабацькаўску на мяне пазіраючы, удакладняе, што пуцёўкі санаторныя сямейныя выдаюцца штогоду ім задарма. „Нам гэта па штату паложана", — тлумачыць ён. Пасьля даведваюся, што білеты на праезд туды й назад да пуцёвак дарэмныя таксама „па штату" дакладаюцца. Ну, а каб у дарозе ня горш за іншых савецкіх грамадзянаў было, дык месячны аклад звыш адпускных даецца на так званыя кішанёвыя выдаткі. „Усё гэта не зарплата, ці як некаторыя кажуць, „не зря плата", — жартуе ўрадавец.

Папалуднаваўшы ды выйшаўшы з залі, заўважыў я невялічкі бухвэцік, сьціпла заціснуты ў калідорчыку. Тут дамаўрадавец спыняецца на мамэньцік: „Падбярэце мне пакецік на заўтра: паляндвіцы вяленай з паўкіла, пару пушак паюснай ікры, гарэлкі мэдалёвае, таматаў баўгарскіх ачышчаных . . ."

Пакуль ён вядзе пералік, я цікаўлюся вітрынай ды бачу, што каўбасаў і сыроў ды балыкоў там розных, якіх хаця назоваў, дый іншае прадукцыі, што гадамі ў звычайных магазынах ня бывае. Бачу курыцу абскубленую жоўценькую такую. Звычайна ў гарадзкіх магазынах яна каштуе два пяцьдзесят за кіло. У гэтым-жа бухвэціку, нат вачом веры няма, усяго рубель дваццаць. Яно-ж, праўда, у звычайных магазынах па рубель дваццаць курэй калі-ні-калі і самі бачылі, але сініх, зморшчаных, скура ды косьці, а нярэдчас і з душком-пушком.

Разьвітваўся дамаўрадавец, ужо не хаваючы перавагі ў вачох сваіх, як з ласкі тыцнуўшы мне сваю руку.

Так што, вось бачыце, якія сакрэты перакрываў грудзьмі ад вас міліцыянер, — Дзед Самуйла павярнуўся да Старога Партыйца. —Сьціпла жывуць кіраўнікі нашыя, як за камунізьмаю тэю . . .

Алесь Вожык

СЬВ. ПАМ. БАРБАРА МАРЦІНКЕВІЧ

24-га кастрычніка сёлета ў Лёндане на 71-м годзе жыцьця адыйшла на вечны супачынак Барбара Марцінкевіч — шчырая Беларуска й пабожная хрысьціянка.

Нябожчыца нарадзілася ў вёсцы Лонскія Шаркаўскага раёну. Яна рана страціла свайго мужа й, будучы ўдавою з траіма малымі дзецьмі, перанесла шмат гора. Але ня гледзячы на цяжкае матарыяльнае становішча, яна выгадавала й адукавала сваіх дзяцей добрымі й ахвярнымі Беларусамі.

Пасьля Другое сусьветнае вайны сям'я Марцінкевічаў апынілася ў Нямеччыне (Ватэнштэт), а пасьля пераехала ў Ангельшчыну.

На першых пачатках беларускага эміграцыйнага жыцьця дом Марцінкевічаў у Брадфардзе быў прытулкам для шматлікіх Беларусаў. Яны часта знаходзілі там месца дзе пераначаваць і пасілкавацца. Нябожчыца Барбара дзялілася з намі апошняй пайкай хлеба і спрыяла ўсёй душою нашай патрыятычнай дзейнасьці. Яе дапамогу й ахвярнасьць мы ніколі не забудзем.

Праводзіць яе ў вапошнюю дарогу сабралася вялікая колькасьць знаёмых, прыяцеляў і родных зь Лёндану, Брадфарду й іншых мясьцін Ангельшчыны. Было атрымана шмат спачувальных лістоў. На магілу было ўскладзена шмат вянкоў.

Заўпакойную службу ў капліцы на могілках Норд Фінчлі ў праваслаўным абрадзе адслужыў а. Янка Пякарскі. У прачулым казаньні ён падчыркнуў цяжкі жыцьцёвы шлях нябожчыцы, яе ахвярнасьць і адданасьць Богу й людзям і яе глыбокія хрысьціянскія прынцыпы.

Кароткую прамову над магілай сказаў таксама біскуп Сіповіч.

Нябожчыца пакінула ў вялікім смутку дачку, зяця і ўнукаў у Ангельшчыне ды сваякоў і родных, раськінутых па ўсім сьвеце.

Няхай ёй будзе лёгкая чужая зямелька й вечны супакой у Бога!

Прыяцель

***

Заміж вянка на магілу нядаўна памерлай сьв. пам. Барбары Марцінкевіч-Мідэйло тры ангельскія фунты дару на газэту „Беларус", — А. Лашук

АГУЛЬНЫ СХОД У РЫЧМОНД ГІЛ

У нядзелю 25 лістапада сёлета адбыўся Агульны Сход Прыхаджанаў Беларускай Праваслаўнай Царквы Сьв. Кірылы Тураўскага ў Рычмонд Гіл, Нью Ёрк.

Перад Сходам быў адпраўлены малебен, а таксама пасьвечаная табліца, што была ўмураваная ў сьцяну царквы тыдзень раней. Яна была падараваная Прыходу сп. Канстанцінам Кардовічам, які мае каменнае прадпрыёмства на Джамэцы ў Нью Ёрку.

Сход адбыўся ў собскай залі пры 104-29 Атлянтык эвэню, Рычмонд Гіл у Нью Ёрку. За старшыню Сходу быў выбраны інж. І. Касяк, за сакратара сп. В. Шчэцька.

Із зробленых сябрамі Царкоўнай Управы справаздачаў выявілася, што жыцьцё Прыходу й дзейнасьць Царкоўнае Ўправы й Камітэту будовы царквы былі вельмі інтэнсыўнымі. Прыход меў гадавы абарот $ 13,848.00. У фонд будовы ўнесена ў 1973 г. $ 6,322.00. З пададзенай інфармацыі мы даведаліся, што Сястрыцтва мела $ 5,900.00 прыходу ў справаздаўчым годзе.

Уступаючай Управе была выказаная падзяка з абсалюторыюм, а асаблівая падзяка скарбніку П. Мельяновічу й старасту А. Завалоку за іхную адданую працу. Таксама Сход вынес шчырую падзяку настаяцелю а. Сьвятаславу Каўшу, матушцы Веры Коўш і дырыгенту царкоўнага хору Сымону Жамойду за іхную адданую й бескарысьлівую працу для царквы.

На прапанову Рэвізійнае Камісіі Сход вынес шчырую падзяку Царкоўнай Управе й даручыў ёй давесьці да канца выканчэньне царквы й грамадзкага цэнтру пры ёй. На Сходзе быў разгледжаны, апрацаваны адмысловай камісіяй, новы статут Прыходу ды прыняты Сходам.

У новую Царкоўную Ўправу былі выбраныя: Я. Казьлякоўскі — старшыня, К. Мерляк — заступнік старшыні, В. Шчэцька — сакратар, П. Мельяновіч — скарбнік, А. Завалока — стараста, Л. Ляўковіч — заступнік старасты, П. Зыбайла — сябра Ўправы. У Рэвізыйную Камісію выбраныя: М. Бразоўскі — старшыня, Я. Муха — сакратар, П. Клінцэвіч — сябра.

З прынятага бюджэту й пляну працы прысутныя даведаліся, што ў наступным годзе павінна быць поўнасьцяй закончаная будова царквы. Сьпісак ахвярадаўцаў будзе адкрыты яшчэ цэлы год да наступнага „Дня Ўдзячнасьці", а пасьля будзе закрыты. Мае быць уфундаваная спэцыяльная сталая табліца і ўмураваная ў сьцяне з поўным сьпісам ахвярадаўцаў. Гэткім парадкам, хто яшчэ хоча дадаць сваё прозьвішча або пабольшыць ахвяраваную суму, можа зрабіць гэта ў як найхутчэйшым часе.

К. Ц.

БЕЛАРУСКАЕ ВЯСЕЛЬЛЕ

Сыбота 10 лістапада была вялікім днём для маладой пары Міхася Кавалёва й Карын Рышардс, як і для іхных бацькоў і радні — яны ў гэты дзень узялі шлюб ад Уладыкі Мікалая ў БАПЦарквe Сьв. Кірылы Тураўскага ў Тароньце. Увечары ў тамашняй залі адбыўся вясельны пачастунак з удзелам вялікай школьнай аркестры, што грала да танцаў, а пазьней весяліў усіх МС Обры Гадсон прафэсыйнай сваёй апэратурай з прыгаворкамі.

Жаніх добра ведамы парахвіянам гэтае царквы сваім даўгагадовым прыслугоўваньнем сьвятару, як і актыўнасьцяй у беларускай маладзежнай арганізацыі. Дык шчасьці й спары Вам Божа! **А.-віч**

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

За папярэдні пэрыяд (месяц лістапад) паступілі ў касу нашае газэты падпіска й наступныя ахвяры на Выдавецкі Фонд „Беларуса":

1. ЗША:

А. Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1. Л. і Ул. Брылеўскія	$ 50.00
2. Б. Данілюк	35.00
3. М. Заморскі	30.00
4. П. Алексы	30.00
5. В. і М. М.	20.00
6. Д-р А. Вярбіцкі	20.00
7. М. Мароз	20.00
8. Д-р В. Рамук	20.00
9. С. Татарыновіч	20.00
10. М. Сьнежка	15.00
11. Д. Сямёнаў	15.00
12. Я. Калютык	15.00
13. Я. Гуткоўскі	10.00
14. Ю. Андрусышына	10.00
15. М. Грэбень	10.00
16. Д-р Я. Запруднік	10.00
17. Я. Чарнэцкі	10.00
18. Ул. Курыла	10.00
19. А. Міцкевіч	10.00
20. М. Кунцэвіч	10.00
21. Ю. Найдзюк	10.00
22. Д-р Б. Грабінскі	10.00
23. Н. Арсеньнева	10.00
24. А. Шукелайць	10.00
25. Я. Каханоўская	10.00
26. Інж. Л. Норык	10.00
27. Я. Казьлякоўскі	10.00
28. А. Русак	10.00
29. Інж. Я. Бруцкі	10.00
30. Я. Навагродзкі	7.00
31. Нуся Стус	5.00
31. Я. Юхнавец	5.00
Разам:	**$ 477.00**

Б. Сабрана сп. Б. Даніловічам сярод суродзічаў Нью Джэрзі:

1. Schack's Hall, Inc.	$ 25.00
2. В. Арцюшэнка	20.00
3. С. Чыгіровіч	20.00
4. М. Каранеўскі	16.00
5. Я. Падарожны	12.00
6. Л. Л.	12.00
7. Д-р Г. Сокал	10.00
8. А. Непейн	10.00
9. В. Стома	10.00
10. Л. Стагановіч	10.00
11. А. Галелюк	10.00
12. Інж. М. Бахар	10.00
13. А. Субота	10.00
14. Ф. Родзька	10.00
15. Н. Стома	10.00
16. Б. Даніловіч	10.00
17. Інж. Э. Ясюк	10.00
18. Р. Арцюшэнка	10.00
19. А. Гурын	10.00
20. Ул. Сітнік	10.00
21. С. Гутырчык	10.00
22. Я. Азарка	10.00
23. А. Стагановіч	10.00
24. Матушка М. Войтэнка	10.00
25. М. Войтэнка	10.00
26. Р. Войтэнка	10.00
27. Інж. Ч. Ханяўка	10.00
28. М. Палюховіч	8.00
29. Я. Сокал	6.00
30. Я. Літвіненка	6.00
31. А. Белаец	6.00
32. А. Даніловіч	6.00
33. П. Талмачэвец	6.00
34. В. Грузд	6.00
35. Я. Груцько	5.00
Разам:	**$ 364.00**

В. Сабрана сп. Я. Лукашэвічам (старэйшым) сярод суродзічаў Кліўленду:

1. Інж. К. Калоша	$ 50.00
2. П. П.	20.00
3. Я. Лукашэвіч (малодшы)	10.00
4. А. Вышынскі	10.00
5. Я. Лукашэвіч (старэйшы)	15.00
6. Я. Каваленка	10.00
7. М. Страпко	10.00
8. Т. Кананчук	10.00
9. Ул. Дунец	10.00
10. М. Ягаўдзік	10.00
11. Ж. Трацьцяк	10.00
12. Я. Раковіч	10.00
13. К. Каляда	5.00
14. А. Яраховіч	5.00
15. І. Каваленка	5.00
16. В. Сьпічонак	5.00
17. Х.	5.00
18. Ул. Карніловіч (з Англ.)	10.00
Разам:	**$ 210.00**

II. КАНАДА:

Сабрана на сьвяткаваньні 25-х угодкаў Згуртаваньня Беларусаў Канады 1 сьнежня 1973 у Тароньце (зьбіраў сп. А. Маркевіч):

1. Д-р Р. Жук-Грышкевіч	$ 50.00
2. Сп-ва І. і Я. Сурвілы	30.00
3. К. Акула	20.00
4. Клюб „Пагоня"	15.00
5. А. Маркевіч	10.00
6. А. Грыцук	10.00
7. Марыя й Мікола Ганько	20.00
8. Л. Карыба	10.00
9. В. Пашкевіч	10.00
10. Я. Чорны	7.00
11. А. Пратасеня	6.00
12. М. Радчанка	6.00
13. Н. С.	6.00
14. Ул. Целеш	5.00
15. Я. Пілярскі	5.00
16. Я. Пітушка	5.00
17. С. Андрон	5.00
18. М. Аляксеевіч	5.00
19. В. Касьцюкевіч	5.00
20. Д-р Я. Скурат	3.00
21. Б. Кірка	3.00
22. Г. Барановіч	2.00
23. Г. Харэвіч	2.00
24. С. Шульга	2.00
25. Б. Лішчонак	1.00
Разам:	**$ 243.00**

Б. Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1. І. і Я. Сурвіла	$ 10.00

IV. АЎСТРАЛІЯ:

А. Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1. Д-р. Язэп Малецкі (ЗША)	$ 17.82

Б. Сабрана сп. сп.А. Качаном і М. Лужынскім сярод суродзічаў Сыднэю (у аўстралійскай валюце):

1. Д-р Я. Малецкі	$ 50.00
2. С. і О. Нарушэвічы	20.00
3. К. Сіткоўскі	20.00
4. Ананімна	20.00
5. А. Качан	10.00
6. М. Лужынскі	10.00
7. М. Бакуновіч	10.00
8. А. Васіленя	5.00
9. А. Смаль	5.00
10. М. Антух	5.00
11. А. Булаўскі	5.00
12. Я. Гавенчык	5.00
13. В. П.	3.00
14. Я. Шкода	2.00
Разам у аўстр. валюце	**$ 170.00**
што дае ў ЗША	**$ 252.00**

В. Сабрана сп. Міколам Ніканам сярод суродзічаў Мэльбурну агульнай сумай ...... ЗША $ 148.50

V. АНГЕЛЬШЧЫНА

1. Аляксандар Лашук ЗША $ 7.02

VI. ФРАНЦЫЯ:

1. Я. Сітко ...... ЗША $ 6.00

VII. ЗА КЛІШЫ, АБВЕСТКІ Й СЯМЕЙНУЮ ХРОНІКУ:

1. К. Барысавец за клішу	$ 10.00
2. Ч. Найдзюк за клішу	10.00
Разам:	**$ 20.00**

Усяго разам: ЗША $ 1,755.34

Усім тым, што прыслалі грошы, Рэдакцыйная Калегія „Беларуса" выказвае шчырае беларускае дзякуй!